

**T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**ZEKÂ DÜZEYİ NORMAL VE NORMALÜSTÜ
OLAN 10 – 12 YAŞ ÇOCUKLARIN KAYGI
DÜZEYİ VE EBEVEYN TUTUMLARINA GÖRE
KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Hilal ÖZCAN

Enstitü Anabilim Dalı : Psikoloji

Enstitü Bilim Dalı : Klinik Psikoloji

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Kadriye Esin CANTEZ

İSTANBUL – 2020

T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ZEKÂ DÜZEYİ NORMAL VE NORMALÜSTÜ
OLAN 10 – 12 YAŞ ÇOCUKLARIN KAYGI
DÜZEYİ VE EBEVEYN TUTUMLARINA GÖRE
KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hilal ÖZCAN

Enstitü Anabilim Dalı : Psikoloji

Enstitü Bilim Dalı : Klinik Psikoloji

Bu tez ---/---/20-- tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA

BEYAN

Tezimin yazılmasında bilimsel etik kurallarına uyduğumu, başka çalışmalardan yararlandığım durumlarda bilimsel normlara uygun şekilde atıfta bulunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığım, tezimin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Hilal ÖZCAN

ÖNSÖZ

Bu yüksek lisans tez çalışmasının yürütülmesinde benden yardımını esirgemeyen değerli danışmanım Prof. Dr. Kadriye Esin Cantez'e, ablam İclal Aydın, kız kardeşim Merve Gülistan Aydın, eşim Alper Özcan, arkadaşlarım Esra Kabadayı ve tabii ki annesinin çalışmalarına ayrı kaldığım süre boyunca anlayış gösteren oğlum Can'a...

Bana kardeşlik eden Yüksel Özkan'a ve desteklerini esirgemeyen tüm aile bireylerime ve arkadaşlarıma sonsuz teşekkür ederim.

Hilal ÖZCAN

ÖZET

İstanbul Kent Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü – Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Zeka Düzeyi Normal ve Normalüstü Olan 10 – 12 Yaş Çocukların Kaygı Düzeyi ve Ebeveyn Tutumlarına Göre Karşılaştırmalı Analizi	
Tezin Yazarı: Hilal ÖZCAN	Danışman: Prof. Dr. Kadriye Esin CANTEZ
Kabul Tarihi:	Sayfa Sayısı:
Anabilimdalı: Psikoloji	Bilimdalı: Klinik Psikoloji
<p>Bu araştırmada, zekâ düzeyi normal ve normalüstü kabul edilen çocukların kaygı düzeyi ve ebeveyn tutumlarına göre karşılaştırmalı analizi yapılmıştır. Çalışma örneklemini İstanbul ili Beşiktaş ilçesinde bulunan çeşitli özel okullardan katılım sağlamış 10 – 12 yaş aralığında 64 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada öz bildirim anketleri aracılığı ile veriler toplanmıştır. R. B. Cattell 2A Zeka Testi, Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği ve Anne – Baba Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Pandemi koşullarından dolayı hedeflenen örneklem sayısına ulaşılmadığı için bu araştırma bir ön çalışma olarak kabul edilmiştir.</p> <p>Araştırma Sonuçları; Anne baba tutum ölçeği ve Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği için yapılan doğrulayıcı faktör analizi bu örneklem için yeterli olmamıştır. Örneklem sayısı ne kadar artarsa aynı oranda model uyum iyiliği de istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde artacağı KMO, RMSEA, SRMR, CFI, NNFI ve GFI indeks değerlerine göre öngörülmektedir. Normalüstü zekâyâ sahip olan çocukların kaygı seviyeleri ile normal zekâ düzeyine sahip çocukların kaygı seviyeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ebeveyn tutumu ile çocuğun kaygı seviyesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.</p> <p>Sonuç olarak, bu araştırma bir ön çalışma niteliği taşıdığından pandemi koşulları dışında normal şartlar altında yapılacak testlerin sonuçları etkileyeceği düşünülmektedir.</p>	
Anahtar Kelimeler: Tutum ölçeği, Kaygı ölçeği, Cattell zeka testi	

ABSTRACT

İstanbul Kent University Institute Of Social Sciences – Abstract of the Master Thesis

Title Of The Thesis: Comparative Analysis of 10 - 12 Years Old Children with Normal and Above-Normal Intelligence Level by Anxiety Level and Parental Attitudes	
Author: Hilal ÖZCAN	Supervisor: Prof. Dr. Kadriye Esin CANTEZ
Date:	Nu. Of Pages:
Department: Psychology	Subfield: Clinical Psychology
<p>In this study, a comparative analysis was made according to anxiety level and parental attitudes of children whose intelligence level was considered normal and above normal. The sample of study consists of 64 students between ages of 10 and 12 who participated from various private schools in Beşiktaş district of Istanbul province. Data were collected through self-report questionnaires in the study. R. B. Cattell 2A Intelligence Test, Spence Anxiety Scale for Children and Parent Attitude Scale were used. This study was accepted as a preliminary study, as the target sample number was not reached due to pandemic conditions.</p> <p>Research Results; Confirmatory factor analysis for Parental Attitude Scale and Spence Children's Anxiety Scale was not sufficient for this sample. According to KMO, RMSEA, SRMR, CFI, NNFI and GFI index values, it is predicted that the higher sample size, the better model fit will increase statistically significantly. There was no statistically significant difference was found between anxiety levels of children with above normal intelligence and anxiety levels of children with normal intelligence. There was no statistically significant relationship between parental attitude and the child's anxiety level.</p> <p>In conclusion, since this research is a preliminary study, it is thought that tests to be performed under normal conditions except for pandemic conditions will affect results.</p>	
Keywords; Attitude scale, Anxiety scale, Cattell intelligence test	

İÇİNDEKİLER

BEYAN	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar	vii
ŞEKİLLER	viii
KISALTMALAR	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırma Soruları	1
1.2. Araştırmanın Amacı	1
1.3. Araştırmanın Önemi.....	2
1.4. Araştırmanın Sayıltıları.....	2
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	2
2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR	3
2.1. Zekânın Tarihçesi.....	3
2.1. Ergenlik ve Önergenlik	5
2.2. Bağlanma ve Anne – Baba Tutumu	10
2.2.1. Bağlanma.....	10
2.2.2. Bağlanma Kuramı ve Ortaya Çıkışı	10
2.3. Kaygı	13
2.4. Anne Baba Tutumlarının Çocuklar ve Çocukların Kaygı Seviyeleri Üzerindeki Etkileri.....	15
2.4.1. Baskıcı - Otoriter Anne Baba Tutumu	16
2.4.2. Gevşek Anne Baba Tutumu	16
2.4.3. Dengesiz Kararsız Anne Baba Tutumu.....	16
2.4.4. Aşırı Koruyucu Anne Baba Tutumu	17
2.4.5. İlgisiz - Kayıtsız Anne Baba Tutumu	17
2.4.6. Demokratik (Güven Verici) Anne Baba Tutumu.....	17

3. YÖNTEM.....	18
3.1. Araştırmanın Modeli	18
3.2. Evren ve Örneklem	18
3.3. Araştırmada Kullanılan İstatistiksel Yöntemler.....	18
3.4. Veri Toplama Araçları	19
3.4.1. Kişisel Bilgi Formu.....	19
3.4.2. Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği (SÇKÖ).....	19
3.4.3. Anne Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ).....	20
3.4.4. R. B. Cattell Zeka Testi.....	21
BULGULAR.....	22
TARTIŞMA.....	31
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	32
KAYNAKLAR	33
EKLER.....	42
EK 1- ONAM FORMU	42
EK 2- KİŞİSEL BİLGİ FORMU	44
EK 3- SPENCE ÇOCUKLAR İÇİN KAYGI ÖLÇEĞİ.....	45
EK 4- ANNE BABA TUTUM ÖLÇEĞİ	47
EK 5- CATTELL ZEKA TESTİ	49
EK6 - ZEKÂ KAVRAMI	58
EK7: NORMAL ZEKALI ÇOCUKLAR İÇİN FREKANSLAR	65
EK8: NORMALÜSTÜ ZEKALI ÇOCUKLAR İÇİN FREKANSLAR	80
ÖZGEÇMİŞ.....	97

TABLÖLAR

Tablo 1: SÇKÖ Ait Faktörlerin Alt Maddeleri	20
Tablo 2: ABTÖ Ait Faktörlerin Alt Maddeleri	20
Tablo 3: IQ Puanlarının Geniş Örneklerde Dağılımı	21
Tablo 4: Araştırma Grubuna Ait Genel Özellikler	22
Tablo 5: Cattell Zekâ Testi Tanımlayıcı İstatistikleri	23
Tablo 6: Anne - Baba Eğitim ve Anne - Baba Yaşları Korelasyon Sonuçları	24
Tablo 7: ABTÖ ve SÇKÖ, KMO ve Bartlett's Test Sonuçları	27
Tablo 8: ABTÖ ve SÇKÖ Güvenirlik Katsayıları	28
Tablo 9: ABTÖ ve SÇKÖ için Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli Uyum İyiliği İstatistikleri	29
Tablo 10: Normal ve Normalüstü Zekâlı Çocukların Kaygı Seviyelerinin Karşılaştırılması	29
Tablo 11: Hipotez 2 Korelasyon Sonuçları	30

ŞEKİLLER

Şekil 1: Psikolojik Bağlılık Şeması (Kleinman, 2013).....	12
---	----

KISALTMALAR

ABTÖ	:	Anne-Baba Tutum Ölçeği
CFI	:	Comperative Fit Index - Karşılaştırmalı Uyum İndeksi
GFI	:	Goodness-of-fit Index - Uyum İyiliği İndeksi
KMO	:	Kaiser-Meyer-Olkin
NNFI	:	Non-normed Fit Index - Normlaştırılmamış Uyum İndeksi
RMSEA	:	Root Mean Square Error of Approximation - Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü
SÇKÖ	:	Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği
SRMR	:	Standardized Root Mean Square Residual - Standartlaştırılmış Hata Kareler Ortalamasının Karekökü

1. GİRİŞ

Bu çalışmanın hedefi; zekâ düzeyi normal ve NORMALÜSTÜ kabul edilen 10 – 12 yaş aralığında yer alan bir grup çocuğun kaygı düzeylerine ve ebeveyn tutumlarına göre karşılaştırmalı analizini yapmaktır. Bilim ve teknolojinin ileri seviyelere ulaştığı günümüz dünyasında bilginin, bilmenin ne kadar büyük bir güç olduğunun artık hepimiz farkındayız. Aynı derecede önemli olan bir diğer konu ise; bilginin en faydalı şekilde kullanılmasıdır. NORMALÜSTÜ zekâyâ sahip olduğu varsayılan çocukların psikolojik ölçüm araçları ile tespit edilmesi, bu tespitlerin erken yaşlarda yapılabilmesi ve psikolojik gereksinimlerinin de farklı olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir. Bu gereksinimleri göz ardı edilen NORMALÜSTÜ zekâyâ sahip çocukların yüksek kaygı seviyelerini düzenleyecek, yönetilebilmelerine fırsat verebilecek doğru tutum ve davranışlar; bu çocukların hem kendileri hem toplum için daha faydalı hale gelebilmelerine imkân verecektir. Bu çalışmada NORMALÜSTÜ ve normal zekâ seviyesinde olduğu düşünülen 10 – 12 yaş aralığındaki 64 çocuğun kaygı seviyeleri ve anne – babalarının tutumu incelenmektedir. Bu kapsamda hazırlanmış olan çalışmada araştırmanın soruları, amacı, önemi, sınırlılıkları ve varsayımları belirtilmektedir. Zekânın tanımı, tarihçesi, NORMALÜSTÜ zekâyâ sahip çocukların gelişimsel özellikleri ve yaşadıkları genel konulu sorunlar ele alınmaktadır. Yine aynı şekilde; ergenlik ve ön ergenlik, kaygı bozukluğunun tanımı, çocuklarda kaygı ve anne – baba tutumunun çocuğun kaygısı üzerindeki etkisinin incelenmesi yapılacaktır. Çalışmanın uygulama bölümünde örneklemeden elde edilen bulguların analizi ve bu analizlerin yorumlanması çalışmaları yapılacaktır.

1.1. Araştırma Soruları

1. NORMALÜSTÜ zekâyâ sahip olan çocukların kaygı seviyeleri ile normal zekâ düzeyine sahip çocukların kaygı seviyeleri arasında bir farklılık var mı?
2. Ebeveyn tutumu ile çocuğun kaygı seviyesi arasında bir ilişki var mı?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma zekâ düzeyinin ve anne – baba tutumunun çocukların kaygısı üzerinde etkisi olup olmadığını saptamak amacıyla yapılmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Literatür taraması yapıldığında çocuğun zekâ düzeyi ve anne – baba tutumunun çocuğun kaygısına etkisi üzerine sınırlandırılmış araştırmalar bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu araştırmanın yapılacak bilimsel araştırmalara katkıda bulunacağı düşünölmektedir.

1.4. Araştırmanın Sayıtları

Araştırmada kullanılan form ve ölçeklere katılımcı çocukların içtenlikle ve doğru bir biçimde yanıt verdiği varsayılmıştır. Bu çalışmada mevcut olan ölçme materyalleri ölçütleri özellikler yönünden geçerli ve güvenilirliği belirlenmiştir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Tüm sosyal araştırmalarda olduğu gibi bu araştırmalarda da zaman, mekân ve verilerden kaynaklı bazı sınırlılıklar bulunmaktadır. Bunlar:

1. Araştırma; 10 – 12 yaş aralığında 64 çocuk ile sınırlandırılmıştır.
2. Anket Soruları; Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği (45), Anne – Baba Tutum Ölçeği (40), R.B.Cattell Zekâ Testi'nin 2A ve 2B formları (46) ile demografik ölçek (11), toplamda 142 soru ile sınırlandırılmıştır.
3. Anket sorularının NORMALÜSTÜ ve normal zekâ seviyesindeki çocuklarda belirlenen kaygıyı ölçtüğu varsayılmıştır.
4. Katılımcıların doğru cevap verdiği varsayılmaktadır.
5. İstanbul İli, Beşiktaş İlçesi ile sınırlandırılmıştır.
6. Araştırma boşanmış ya da ayrı ebeveyn içermemektedir.
7. Katılımcıların tamamı özel okullarda okumaktadır.
8. Ebeveynlerin sosyo-ekonomik düzeyleri ortalama ya da ortalamanın üzerindedir.

2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR

2.1. Zekânın Tarihçesi

Zekâ soyut bir kavram olmakla birlikte bilim için yıllardır üzerinde titizlikle çalışılan ve bilim insanlarının merakla üzerinde durduğu bir konu olmuştur. Senelerdir üstün yetenek, üstün zekâ, günümüzde üstün potansiyel, dâhilik ve deha gibi terimler bilim insanları arasında çeşitli tartışmalara yol açmış önemli konular arasında yer almaktadır. Asırlardır incelenen bir konu olmasına rağmen kavramın mühim ve tartışmaya açık olduğu zekâyâ dair incelemelerin bulunduğu pek çok kaynakta da belirtilmektedir. Bugün kabul edilmiş tek bir zekâ tanımı yoktur fakat zekâ üzerine pek çok araştırma yapılmış zekâ düzeyini belirlemek için birçok farklı test ve ölçekler geliştirilmiştir. Genel kabul görmüş bir tanımlama ortaya koymak gerekirse zekâ, sorun çözme, mantık kurma, planlama, soyut düşünebilme, hızlı algılama, karmaşık fikirleri kavrama yeteneği ile birlikte birçok farklı ve başka süreçleri de kapsayan genel zihne bağlı yetenek, beceri ve potansiyeldir. Zekâ batı dünyası için daha ziyade 1900'lü yıllarda merak konusu haline gelmiş ve konu üzerinde tartışmalar yapılmaya başlanmıştır (Tekinalp & Terzi, 2015). Bireyin yeteneklerini, kişisel özelliklerini ve davranışlarını değerlendirmek amacıyla test eden bir işleyiş olan ölçümün biçimsel gelişimi de yine bu dönemin başlarında gerçekleşmiştir. Bu durum batı bilim dünyası için yeni bir gelişme ve ilerleme olmuştur. Hâlbuki buna benzer ölçüm sistemleri eski Çin Uygarlığında yaygın şekilde kullanılmıştır. Çin 4000 yıl öncesinde devlet hizmeti için karmaşık bir sistem kullanmaktaydı. Bu sistem içinde her üç yılda bir devlet memurlarının yeterliliklerini ortaya koymak üzere sözlü sınava girmeleri şart koşulmuştu. Daha sonra Han Hanedanlığı döneminde, hukuk, askeriye, coğrafya ve tarım alanlarındaki yeterliliğin ölçülmesi için bu alanlarda çalışacak olan kişilerin yazılı şekilde devlet hizmeti testlerinden geçmeleri gerekiyordu. Toplumsal ve kültürel farklılıklar gösteren zekâ kavramı sosyolojik bir alt yapıya dayalıdır. Çünkü üstün zekâ konusunda var olan kuramların pek çoğu zekâ ile ilgili olarak yaratılan düşünce, değer ve inançları da yansıtmaktadır (Zimbardo & Gerrig, 2019).

Bilimsel anlamda zekâ ile ilgili ilk çalışmayı yapan Francis Galton olmuştur. Galton bireylerin, insanların bir takım becerilerinde ne şekilde ve neden farklılıklar gösterdiklerini merak ederek, bu konu ile ilgili çalışmalarını 1869'da "Kalıtsal Deha"

isimli kitabında toplamıştır. Burada cevabı aranan en önemli soru kimi kişiler başarıyla diğerlerinin neden böyle olmadığıydı. Galton, zekâ ölçümü ile ilişkili dört farklı düşünce ortaya koymuştur. İlki, zekâ seviyesinin ölçülmesi mümkündür daha doğrusu farklılıkların sayısal değerler üzerinden gösterilmesi mümkündür. İkinci olarak, bireyler arasındaki farklılıklar normal dağılım oluşturmaktadır. Üçüncü fikir ise yetenek ya da zekâ diye tanımlanan özelliğin nesnel ölçüm araçları ile ölçülebilmesidir. Dördüncü ve son olarak, iki test sonucunun birbiriyle bağlantı olan dereceleri korelasyon olarak tanımlanmış istatistiksel işlemle belirlenmektedir. Bu farklı düşünceler tartışmalara neden olmuştur. Çünkü Galton, dehanın kalıtsal olduğunu düşünmekteydi. Galton'a göre zekâ ya da üstün kabiliyet aileden gelmekteydi ve yetişme şartları ve çevrenin zekâ düzeyi üzerinde çok düşük bir etkisi bulunmaktaydı. Galton, dünyayı kapsayan bilgilerin duyu organları yolu ile beyne yerleştirildiğini, oturtulduğunu ve buna dair olarak algılama sisteminde değişiklikler oluştuğunu ileri sürmüştür. Daha sonraları ise gelişimsel olarak zihinsel engelli çocukların etkili öğrenme yöntemlerini daha kolay şekilde benimsemeleri için entelektüel performans ölçen test maddeleri tasarlanmıştır. Normal çocuk seviyelerini belirleyebilmek ve ortalama değerlerin hesaplanabilmesi için farklı yaş gruplarından çocuklar teste tabi tutulmuştur (Nilay, 2011). Önemli bilim insanlarından biri olan Binet ise, zekâyı kişinin kendisini yaşam şartlarına uyarlayabilme kabiliyeti olarak tanımlamaktaydı. 1900'lu yıllarda yalnızca IQ puanları ile ölçümün kâfi olduğu kanıksanmış olsa da IQ puanları fertlerin, yaşlarına göre normlara uygun, 10 sözel ve aynı zamanda sözel olmayan testlerde nasıl yanıt sergilemesi göstereceği hususunda bilgi vermektedir. Bu da kimi koşullarda IQ puan derecelerinin ve gösterilen performansın uyuşmamasından endişe duyulmasına sebebiyet vermiştir. 1950'li yıllardan sonra yaratıcılık ve çevre koşullarının da zekâ üzerine tesir edeceği ve bu sebeple zekâ ölçüm testlerinde bu faktörlerin de göz önünde tutulması gerektiği ileri sürülmüştür (Akboy, 2000). Bu süreç sonrasında zihinsel yetenek ve gelişmeye bağlı sürdürülen çalışmaların büyük kısmı, zekânın ve üstün yeteneğin kalıtım ve çevre etkisinin beraberce değerlendirilmesinin gerekli olduğunu ileri sürmüştür. Bu yönde yürütülen çalışmalar özellikle küçük yaşta çocukların anne-baba ile kurdukları ilişkinin zihinsel, kişisel ve sosyal gelişim açısından önem olduğunu ortaya koymuştur (Abdullayeva, 2018; Zimbardo & Gerrig, 2019).

2.1. Ergenlik ve Önergenlik

Ergenlik Dönemi: Bireyde bedence, boyca büyümenin hormonal, cinsel, sosyal, duygusal, kişisel ve zihinsel değişme ve gelişmelerin olduğu; blüğ ile başlayan ve bedence büyümenin tamamlanması ile sona eren bir evredir (Kulaksızoğlu, 1998). Dinsel, politik, ekonomik ve tarihsel bakımdan birbirine benzeyen toplumlarda bile ergenlik dönemi özellikleri farklılık arz edebilmektedir.

Ergenlik: Cinsel kimliği kabullenme, ana babaya bağımlılıktan kurtulma, toplumsal yerini araştırma ve bir mesleğe yönelme çabalarının geliştiği bir dönemdir (Set, Dağdeviren, & Aktürk, 2006).

Ön Ergenlik; kişinin yakın arkadaş ilişkileri kurduğu ve kendisinin başkaları tarafından nasıl görüldüğü konusunda ipuçları edindiği bir dönemdir.

Sosyal becerileri ve organizasyon yetenekleri gelişim gösterir. Eğer birey, sosyal yeteneklerini geliştiremez ise umutsuzluğun eşlik ettiği bir yalnızlık duygusu içerisine girer. Erken ergenlik, cinsel davranışın şekillendiği; geç ergenlik ise bireyin sorumluluklar üstlendiği, cinsel davranışını kazandığı, kişisel sınırlarının farkında olduğu ve sınırlı deneyimleri ile toplumsal sisteme katıldığı bir dönemi ifade eder (E. Geçtan, 1988).

Ergenlik üzerine yazdığı kapsamlı eserinde Blos; ergenliği beş farklı aşamaya ayırmış ve gizil dönemin bitişiyle başlayan ilk aşamayı ön ergenlik olarak belirlemiştir. Bununla birlikte, ergenlik döneminde psikolojik hareketin olağanüstü bir esneklik sergilediğini ve onu oluşturan aşamaların süresinin bir zaman şemasına ya da belli bir yaşa sabitlenemeyeceğini vurgulamış; bu nedenle kesin bir yaş aralığı vermemiştir (Blos, 1965).

Ergenlik olarak tanımladığımız dönem, ergen kişinin kendi aradığı değerler belirleyerek kimliğini oluşturmaya çalıştığı bir süreçtir. Ergenler üzerinde yapılan çalışmalar bu süreçte onların bir takım sorunlar yaşadığı ve yardıma ihtiyacı olduğunu göstermektedir. Çocukluk döneminden yetişkinlik dönemine geçişin beraberinde getirdiği fiziksel ve cinsel değişimler, değer ve davranışlardaki değişimler, bir meslek belirleme, bir hayat felsefesi oluşturma gibi amaçlar bu süreçte ergen kişiye belirsizliklerle ve kararsızlıklarla dolu bir süreç yaşatır (Ercan, 2001).

Ergenlik; çocuklar ve ailelerinde pek çok değişimin ortaya çıktığı bir süreci kapsar. Çocuklar, hormonları aracılığıyla yetişkin olmaya adım atar ve hem fiziksel olarak değişime uğrar hem de duygusal olarak iniş ve çıkışlar yaşamaya başlarlar. Bazı zamanlar mutlu, bazı zamanlar üzgün olurlar ve neden böyle hissediyor olduklarına bir açıklama getiremezler. Fakat bu yüzyılda bulunan bireyler karşılaştıkları bu sorunları çözmek için çaba sarf ederken; aynı anda zihinsel, sosyal ve duygusal bakımdan da olgunlaşırlar (Türnüklü & Şahin, 2004). Ergenlerin depresyona girme ihtimali yüksektir ve bazıları kendine zarar verme ve hatta kendini öldürme isteği duyabilir. Ergenlik döneminde, ebeveynin çocuk üzerindeki etkisinin azalmaya başladığı görülmektedir. Çocuk, evde yalnız kalmak veya arkadaşları ile daha fazla vakit geçirmek isteyebilir. Çoğu zaman; arkadaşlarının fikirleri her zaman kabul görür, fakat hala ebeveynlerinin yönlendirme ve önerilerine bağlı hareket ederler. Ergenler artık zihinsel olarak farklı bir yapıya bürünmeye başlarlar. Çünkü artık soyut kavramları daha çok düşünmeye, daha karmaşık problemler çözmeye, diğer bireylerin bakış açılarını anlamaya başlarlar ve önceki dönemlerine göre ahlaki ve etik bakımdan daha yüksek bir sağduyuya sahip olurlar. Son dönem yapılan araştırmalara göre; beyin gelişimi, ergenlik dediğimiz süre boyunca devam eder ve gençlik dönemine kadar sürer (Flannery et al., 2006). Ergen kişiler, bağımsız olma ve kişiliklerini bulma yolunda çok sıkıntılı bir süreçten geçmeye başlarlar ve yaşamın neresine uyum sağlamak istedikleri ve nereye gitmek istediklerine karar vermek için bir mücadele içine girerler. Ergenlik dönemi pek çok değişimin ve zorluğun ortaya çıktığı bir dönemdir. Ancak bu dönem illaki bir kaos ve gerilim anlamına gelmemelidir. Her ne kadar pek çok ebeveyn zaman zaman ergenlik dönemindeki çocuklarıyla tartışma içine girse de; bazı ebeveynler süreci daha farklı, daha az sıkıntılı yaşamaktadır (Gül & Güneş, 2009).

Gelişim döneminin en önemli basamaklarından biri olan ergenlik dönemi, pek çok duygusal ve davranışsal zorluk ile bağlantılıdır. Ergenlikte beyin gelişiminin ruhsal problemler için hem koruyucu hem de risk oluşturunca etkileri olduğu bilinmektedir. Ergen beyni son derece belirgin bir biçimde yapısal gelişim gösterir ve zedelenmeye yanıt bakımından yetişkin beynine nazaran daha duyarlıdır. Ergenlikte yeni hücre oluşumu, hücre kaybı, yeni yolakların meydana gelişi, dallanma ve budanmayı içeren pek çok süreç ile beyinde beyaz madde artarken, gri madde azalmaktadır. Bazal gangliyon hacmindeki artış ergenlik sürecinde bağımlılık yapan

maddelere duyarlılık ile sonuçlanır. GABA – erjik sistem ergenlik döneminde beyin baskın inhibitör sistemidir; ergenlerin alkol – madde kullanımı GABA – erjik sistemi bozarak yetişkinlik döneminde alkol – madde bağımlılığı riskini arttırır. Üreme hormonları tarafından tetiklenen Hipotalamo – pitiüter Aks ergenlerin olumsuz yaşam olayları karşısında stres duyarlılığı ile alakalıdır.

Ergenlik; hipotalamo – pitiüter – adrenal – gonadal aksta seks hormonlarının salınımı ve olgunlaşması ile başlar. Kızlarda ortalama 11 (8 – 13); erkeklerde ise 13 (10 – 14) yaş civarına denk gelir. Yakın dönemlerde yapılan çalışmalar; ergenlik ile ilgili gelişimin başlangıcından ve düzenlenmesinden GPR – 54 adlı bir geni sorumlu tutmaktadır (Seminara et al., 2003). Ergenlik dönemi boyunca nöral ağlar yeniden yapılır ve bir takım beyin bölgelerinde değişiklikler görülür. Genel olarak beyaz madde miktarında artma ve gri maddede azalma meydana gelir (Francine Mary Benes, 2003). Ergenlik döneminde beyin; belirgin gelişim ve değişim sergiler ve zedelenmeye karşı yetişkin beynine göre, daha açık hale gelir (Adriani & Laviola, 2004; Dahl, 2004; Olazábal, Kalinichev, Morrell, & Rosenblatt, 2002). Ergenlik dönemine has davranışsal ve duygusal değişimler gözlenmeye başladığı zaman frontal lobun yapısal gelişimi henüz tamamlanmamıştır. Yapısal değişimin etkileri aşamalarına göre şöyledir:

- 1) Erken ergenlikte; heyecan arama, duygusal uyarılma, ödül arama;
- 2) Orta ergenlikte; davranış ve duygulanımında sorunlar ve risk alma davranışına eğilimli olma;
- 3) Geç ergenlikte; frontal lobun olgunlaşması ile davranış ve duygusal tepkilerin kontrolünün kolaylaşması (Paus, 2005).

Ergenlik döneminde, ergen beyninin olgunlaşması bu şekilde özetlenebilir (Dahl, 2001);

Ergenlik döneminde; beyinde görülen yapısal değişiklikler, ergen beyninin yeniden yapılanması, erken beyin gelişimindeki nöral ağlarla benzer düzenekler aracılığı ile olmaktadır. Nöron oluşumu, hücre kaybı, aksonal uzantıların büyümesi, aksonal dallanma, dendritik uzama ve kısalma, sinaps oluşumu ve sinaptik budanmayı içeren süreçlerle beyin morfolojik yapısı baştan düzenlenir (F. M. Benes, Taylor, & Cunningham, 2000; Rankin, Partlow, McCurdy, Giles, & Fisher, 2003). Manyetik Rezonans Görüntüleme (MRG) araştırmalarında ergenlik döneminin

başlangıcından hemen önce gri madde artış, sonrasında ise azalış görüldüğü belirtilir (Giedd, 2004). Hücresele seviyede meydana gelen bu değışikliğin sebebi; ön ergenlik döneminde akson ve sinapsların aşırı üretilmesi, puberte sonrasında ise hızlı sinaptik budanmanın gerçekleşmesidir (Andersen & Teicher, 2004). Gri maddedeki artış, erken ve orta ergenliğe kadar devam eder. Sonrasında ise plato çizer ve her on yılda bir % 5 oranında azalış gösterir (Andersen & Teicher, 2004; Courchesne, Carper, & Akshoomoff, 2003; Giedd et al., 1999).

Ergenliğin normal işleyen sürecinde parietal ve temporal kortikal alanlarda gri madde azalması olurken; prefrontal ve frontal alanlarda bu azalma daha az miktardadır. Fakat başlangıcı çocukluk çağına dayanan şizofrenisi olan ergenlerde prefrontal ve frontal alanlarda dramatik bir gri madde kaybı görülür. Gri maddedeki sinaptik yapılanma ve yıkım; arka bölgelerden ön bölgeye doğru oluşur. Bu değışiklikler ergenlikte kazanılan, sistematik ve çok yönlü düşünme gibi bilişsel özelliklerin gelişmesi için ihtiyaç duyulan nörolojik yapılanma ile alakalıdır (Sporn et al., 2003).

Bazal gangliyonlar, ergenlik döneminde değışimin psikopatoloji ile en çok ilişkisi olan beyin yapılarından biridir. Bunların miktarındaki artış, ergenlik süreci boyunca yaşamın üçüncü on yılına kadar sürerek; dördüncü on yılda kararlı bir konuma varır (Chambers, Krystal, & Self, 2001). Motor kontrol ve motivasyonel süreklilikten oluşan çıktılardaki bozukluklar, bu karmaşık ağ sistemindeki fizyolojik etkiler ya da dağılmalar nedeniyle, antisosyal davranış, dürtüsellik, madde kötüye kullanımı ve bağımlılık gibi sonuçlara yol açabilmektedir. Ayrıca orta ergenlik döneminde zayıf dürtü kontrolü ve bağımlılık davranışları; bazal gangliyonların inen yollarındaki gelişimsel gecikme ile ilişkilendirilir (Breiter, Aharon, Kahneman, Dale, & Shizgal, 2001). Giedd ve ark.'na (1997) göre; her iki kaudat hacmi ve sol globus pallidus hacmi erkeklerde, kızlara oranla daha fazla azalma göstermektedir. Bu yapılardaki hacim azalması; erkeklerde dürtü kontrolünün daha yetersiz olması ile alakalıdır. Kızlarda hipokampal hacim, erkeklerde ise amigdala hacmi daha fazladır. Hipokampal ve amigdala hacimlerindeki bu farklılığın; Dikkat eksikliği, Hiperaktivite Bozukluğu, Tourette Bozukluğu ve erken başlangıçlı Obsesif Kompulsif Bozukluk gibi nöropsikiyatrik bozukluklarla ilişkili olduğu düşünülmektedir (Aylward et al., 1996; Blumberg et al., 2003). Bütün bu

bozuklukların erkeklerde görülme sıklığı, kızlara nazaran daha fazladır. Kızlarda ise; amigdala hacmindeki azalmaya bağlı olarak anksiyete ve duygudurum bozukluklarının tüm ergenlik dönemi boyunca daha sık görüldüğü gözlenmektedir (Drevets, 2000). Özetle beynin diğer bütün önemli alanları (hipokampus, amigdala, nükleus accumbens, prefrontal, frontal, orbital korteks ve limbik sistem) ergenlik dönemi süresince yeniden yapılanmaktadır. Özellikle prefrontal korteks hacmi insanda ve hayvanlarda da bütün ergenlik süresince azalış göstermektedir (Sowell et al., 1999).

Kızların ergenlik sürecine erkeklerden daha önce girmelerine benzer şekilde beynin yapısal olgunlaşması da; yine kızlarda daha erken dönemlerde başlamaktadır (Courchesne et al., 2003; Durston et al., 2001).

Ergenlik; hem bedensel hem de zihinsel olarak büyük değişimlerin yaşandığı önemli bir süreçtir. Hem bedenin hem de beynin yapısı ve madde içeriği yeniden yapılır. Bu kadar büyük değişimlere uyum sağlamak elbette çok kolay değildir. Değişen bedenine ve beynine uyum sağlayan ergenin bir taraftan da kimlik gelişimini tamamlamak, bireyselleşmek gibi küçümsenmeyecek görevleri vardır. Ergenlerle çalışan ruh sağlığı uzmanları için önemli güçlüklerden biri; ergende, gelişimsel olarak normal olanla normal olmayanı ayırt etmektir. Beynin ve bedenin bu dönemde yaşadığı değişiklikleri iyi bilmek, klinik çalışmalarda fayda sağlayacaktır (Çelik, Tahiroğlu, & Avcı, 2008).

Ön ergenlik dönemi Freud' un "gizil dönem" olarak adlandırdığı süreçtir. Bu süreci Freud; cinsel dürtülerin daha durgun seyrettiği ve Oidipus karmaşasının sona ermesi ile birlikte ergenliğe kadar geçen süre olarak tanımlar. Bu süre 6 ile 12 yaşlarına denk gelmektedir. Cinsel ve saldırgan enerjinin yerini; öğrenme, çevreyi araştırma, oyun ve diğer insanlarla daha etkili ilişkiler kurma, çeşitli beceriler edinme alır. Toplumsal kurallar kanıksanır. Ebeveyne ve aile bireyelerine, öğretmen ve arkadaşlar eklenir. Bu dönemde cinsel roller belirginleşir ve sağlamlaşır (Engin Geçtan, 2015). Bühler, "Çocuk ve Gençlik Psikolojisi" adlı kitabında 8 ile 12 yaş arası dönemdeki çocukların en belirgin ve önemli özelliğinin fiziksel kuvvetin, gelişim seviyesinin yüksek olması olduğunu söyler. Hatta bu yaş grubundaki özellikle de erkek çocuklarının güçlerinin farkında olarak ve birbirleri ile yarış içine girdiklerine dikkat çekmiştir. Fiziksel olarak güçlü olmanın önemli olduğu bu

dönemde liderlerin ortaya çıktığını ve bu liderlerin spor ve kuvvet gerektiren alanlarda güçlerini sergilediklerini ve sporu sevmeyen, hassas çocukların bu dönemde güçlük yaşadığını belirtmiştir. Bu çağda kız ve erkek çocuklar arasında, spor yetenekleri arasında belirgin bir fark olmadığını da belirtmiştir (Bühler, 1961; Ertuğrul & Eker, 2019).

Ön ergenlik (preadolesans); 10 – 13 yaşları arasındaki çocukları kapsayan dönemdir. Bu dönem, çocukluktan çıkış ve ergenliğe giriş arasında yer alan bir geçiş süreci olarak düşünülmektedir. Çocuğun bedenini cinsel olgunlaşmaya hazırlayan ilk fizyolojik değişiklikler, bu dönemde gerçekleşmektedir. Benlikte bir “dürtüsel düzen değişikliği” ortaya çıkmaktadır. Laufer; ön ergenlikteki temel endişenin, çocuğun iç dünyasının evrim halindeki fiziğine uyum sağlaması olduğunu söylemiştir. Bu dönemde dürtülerde ortaya çıkan niceliksel artışla baş edebilmek ve gizil dönemdeki karakterini ve iç dengeyi korumak olduğunu söylemiştir. Ayrıca Catherine’e göre; ön ergenlikte bilişsel ve ilişkisel düzlemlerin karşılıklı etkileşimiyle yavaş yavaş bir bireyleşme çalışması ortaya koymalı ve ön ergen, biraz daha ilerde, ergenlikte gerçekleşecek olan ebeveynlerden ayrılığa hazırlıklı olmalıdır. Ancak hızlı fiziksel değişimlerin, o güne kadar çocukluğun ideal imgeleri olan ebeveynlerle belli bir ilişki tarzının sona ermesinin ve yeni mesafe arayışlarının, ne çocuk ne de ergen olan bu gençlerin narsisizminde yarattığı kırılma, bu görevlerin yerine getirilmesini de zorlaştırmaktadır (Kolbay, 2008).

2.2. Bağlanma ve Anne – Baba Tutumu

2.2.1. Bağlanma

Doğum gerçekleştikten sonra anneden ayrıldığını düşündüğümüz insanoğlu, kısa bir dönem içinde sosyal ve emosyonel bağlar geliştirerek yeniden ebeveyn ya da bakım verenine bağlanır. Bireyselleşme, ikili ilişkiler kurma ve ruhsal rahatsızlıklara kadar insanoğlunun hayatında her alanda bağlanmanın etkilerini görmek mümkündür (Çelen, Yıldız, & Berk, 2008).

2.2.2. Bağlanma Kuramı ve Ortaya Çıkışı

Bu kuram; John Bowly ve öğrencisi Mary Ainsworth’ün çalışmaları sonucu ortaya çıkmıştır. Bowly, bir çocuğun annesine bağlanması, ayrılığı, yoksunluğu ve ölümü nedenleriyle bu bağın bozulması hakkındaki fikirlerimizde devrim yaratmıştır.

Ainsworth'ün yenilikçi çalışması sadece Bowlby'nin fikirlerini bilimsel düzeyde test etmeyi mümkün hale getirmemiş; aynı zamanda kuramın kendisini kanıtlanmasına da imkân vermiştir (Bretherton, 1992).

Bağlanma Kuramının etiyolojik temele dayandırdığı tezi tüm memeliler gibi dış dünya ile tecrübesi olmayan insan yavrusunun da içgüdüsel olarak bir bağlanma sistemi içinde davrandığı bu sistem dâhilinde yaşamını devam ettirmesi için kendisinden daha olgun ve tecrübeli bir bağlanma figürüne ihtiyaç duyduğudur. Bağlanma sisteminin hem güdüsel hem de davranışsal bir yönü vardır ve en önemli işlevi bağlanılan figüre yakın olmayı sağlamasıdır. Bu figüre yakın olmak ve yakınlığı korumak; bağlanma kuramının en temel ögesini oluşturmaktadır. Bakım verene yakınlığını koruyan yeni doğan, yaşamda kalma ve büyüme olasılığını arttırmaktadır. Dolayısıyla; yetişkin bağlanma figürü, çevreyi araştırıp keşfetme esnasında tehlike sezildiği anda geri dönülebilecek ve sığınabileceği bir liman; bir güvenli üs vazifesi görecektir (Güngör, 2000). John Bowlby'nin bağlanma teorisinin psikodimik yönü ise şöyledir: Erken yaşlarda bağlanma figürü ya da bakım verenlerle kurulan ilişkinin kalitesi yaşamın daha sonraki yıllarında kurulacak olan ilişkiler için temel teşkil etmektedir.

Bağlanmayı “Belli bir figüre yönelik, özellikle stresli zamanlarda ortaya çıkan yakınlık arayışı ve bunu sürdürmeye olan eğilimden kaynaklanan sürekli duygusal bağ” olarak tanımlamıştır. Bowlby'nin bağlanma kuramı şu temel hipotezlere dayanmaktadır (John Bowlby, 1969):

- Anne ve bebek arasında kurulan bu ilk ilişki bütün insanlar için geçerlidir ve iki taraf için de bu ilişkinin başlamasını kolaylaştıracak eğilimler mevcuttur.
- Bu ilişki tüm dünyadaki anneler ve bebekleri için vardır. Ancak; bağlanma ilişkisinin değişiklik gösterebilmesinin sebebi; farklı fiziksel ve sosyal çevre koşullarıdır.
- Bu anlamda bağlanma, kişilerden çok anne ve bebek arasındaki ilişkinin özelliğidir. Bağlanma ilişkisinin sona ermesi, olumlu olmayan sonuçlar doğurmaktadır.
- Kişi, tek bir bağlanma ilişkisi yaşamadığı halde; ilk bağlanma ilişkisi nitelik olarak ileride kurulacak diğer ilişki türlerinden farklıdır.

- Birey ilk bağlanma ilişkisinde, ilerideki ilişkiler için temel teşkil edecek olan içsel modelini oluşturur ve gelecekteki ilişkileri bu içsel modele göre yönlendirir (Hortaçsu, Cesur, & Oral A, 1993).

Bağlanmanın yaşamda kalmayı kolaylaştıran, doğuştan gelen davranışsal bir işleyiş ile yönlendirildiğini öne süren Bowlby ve Ainsworth; bu psikobiyolojik sistemin çocukların ihtiyaç duydukları anda diğer bağlanma figürleri ile yakınlık kurmaları için motive edici rol oynadığı düşünürler (Mikulincer & Shaver, 2002). Bowlby, “Bakım veren ile kurulan bağlanma ilişkisinde kişinin yaşam gücünü ve hayattan tat alma durumunu şekillendiren bir yol çizilecektir ” der.

Bowlby (1988); bağlanmanın dört özelliği olduğuna inanmaktadır:

- Yakınlığın sürdürülmesi – Bağlandığı kişilere yakın olma isteği
- Güvenli barınak – Tehlike ve korku zamanlarında rahatlık ve güvenlik için bağlanma figürüne eğilim gösterme
- Güven esası – Çocuğun çevreyi öğrenebilmesi için bağlanma figürünün güven dolu davranışları
- Ayrılık acısı – Bağlanma figürünün olmadığı zamanlarda endişelenme

Bağlanma nesnesiyle yeniden yakınlık kurulamaması durumunda çocuklar kaygı yaşıyorlar ve güvenli şekilde bağlanmayı gerçekleştiremiyorlar. Kaygı düzeyi yüksek bireylerin güvenli bağlanma gerçekleştiremediği çeşitli çalışmalarla kanıtlanmıştır (J Bowlby, 1988).

Şekil 1: Psikolojik Bağlılık Şeması (Kleinman, 2013)

2.3. Kaygı

Kaygı; bir çocuğun normal gelişim sürecinin parçası olan duygulardan biri olarak kabul edilebilir. Çocuk gelişimi ile eş zamanlı olarak anneden ayrılma kaygısı, kardeş kaygısı, okul kaygısı, arkadaş edinmeme kaygısı gibi farklı şekillerde kaygı duygusunu deneyimleyebilmektedir. Çocuğun günlük hayatından farklı olaylarla ilişkili olarak kaygı durumunu yaşamasının normal olduğu düşünülürken bu durumların dışında sık sık kaygıyı yaşıyor olması patolojik olarak değerlendirilmektedir (Çifter, 1985; Sims & Owen, 1993). Freud'a göre kaygı; egonun tehlikeden kaçış yollarının bir anlatımıdır. Rank bir insanın yaşamındaki kaygının ilk örneğinin, ana rahminden kopup dış dünya gerçekleriyle yüzleşmenin ortaya çıkardığı kaygının doğum sarsıntısı olduğunu ileri sürmekte ve insan hayatındaki kaygıların çoğunun doğum anında yaşanmış olan ayrılık kaygısının devamı olduğunu öne sürmektedir (Çifter, 1985).

Horney'e göre ise; eğer çocuk anne – babası tarafından açık ya da gizli bir şekilde itilmekte, sürekli tutarsız tutumları ile karşılaşmakta, kabiliyetleri göz ardı edilmekte, küçümsenmekte veya aşırı korunarak ebeveyne bağımlılığı zorlanmakta ise kendini gerçekleştirmesinin mümkünatı olmayacak ve çocuk nevrotik bir kişilik geliştirecektir. Bu durum da temel kaygının oluşmasına sebep olacaktır (Zaichkowsky, 1980).

Kaygının kökeni, çocukluk yıllarına dayanmaktadır. Çocukluk çağında maruz kalınan aşırı reddedici, küçük düşürücü tutumlar, ergenlik döneminde diğer yetişkinlerin alaycı tavırları, ceza verirken anne – babaların cezaya eşlik eden itici davranışları, çocuğun fiziksel veya psikolojik baskı altında tutulması, çocuğun altını ıslatma ve cinsel oyunlarının tepki ile karşılanması, aşırı koruyucu tavırlar, anne – babaların kaygı seviyelerinin yüksek olması, birbirine ters düşen istekleri, tutarsızlıkları, boşanmış ailelerde boşanmadan sonra bile süregiden anne – baba çekişmeleri çocukta kaygının meydana gelmesine sebep olabilmektedir (Gelder, Guth, & Mayou, 1994; Yavuzer, 1994).

Anksiyete hoş olmayan özellikleri ile diğer duygulanım şekillerinden farklı kabul edilen bir duygulanım şeklidir. Kaygı veya bunaltı olarak da isimlendirilebilir. Fizyolojik olarak çarpıntı, nefes almada güçlük, hızlı hızlı nefes alma, el ve ayaklarda titreme, aşırı terleme gibi belirtilen yanında psikolojik özellikler olarak

sıkıntı, heyecan, aniden çok kötü bir şey olacaktı hissi ve korkusu sayılabilir. Bazı tanımlar anksiyeteyi kaynağı büyük ölçüde bilinmeyen bir tehlike beklentisi ile ele alarak korkudan ayırmaktadır (Karamustafaoğlu & Akpınar, 2006).

Kaygının tarihinin insanlığın var olduğu zamanlara dayandığı düşünülmektedir. Korkunun olduğu her dönemde kaygının olduğu da bilinmektedir. Helenistik döneme ait olan yazılarda kaygıdan bahsedilmiş olup; tarihin yine bu döneminde bireyselleşmenin gelişmesine bağlı olarak, kaygı da artmıştır (Işık, 1996).

Kaygı; vücut iç organlarında uyarılma nedeniyle oluşan, acı veren emosyonel bir deneyimdir. Uyarılar dış ortamdaki da gelebilir. Otonom sinir sistemini etkiler. Mesela; eğer bir kişi tehlikeli bir durum içinde kalırsa kalbi hızlı bir şekilde atar, daha derin bir soluk alıp vermayla birlikte ağzı kurur, avuç içleri terler. Kaygı; gerilim, gerçek ağrı ve nedeni bilinen durumlardan ötürü acı çekmekten farklı bir durum olarak tanımlanır. Kişi, kaygının nedenini bilmesede bu acı veren duyguyu ancak kaygının varlığında hissedebilir (Ersevım, 2005).

Organizmanın tehlikeli olabilecek durumlar içinde bulunduğu zamanlarda kaygı ve korku sistemin savunma mekanizmalarını harekete geçiren duygular olarak işlev görür. Kaygı; sebebi belli olmayan, hatta çoğu zaman hayal ürünü olan tehlikelere karşı gösterilen gerçek tehlike ile ilişkili olan veya olmayan aşırı bir tepki olarak tanımlanır. Kaygı; bilinç dışı verilen bir tepkidir. Tetikte olunması için gelen bir uyarıyı alan kaygı, kişiyi yaklaşan tehlikeler için uyarmakta ve kişiye bu durumla baş etmek üzere yardımcı olmaktadır. Korku da benzeri bir uyarıdır. Fakat korku; kişinin dış dünyasında bulunan, bilinen, aleni olarak tanımlanabilen ve temeli iç çatışmaya dayanmayan bir tehdide karşı gösterilen tepkidir. Korku ve kaygıyı ayırt etmek çoğu zaman zor olabilir. Çünkü korku da bilinç dışı içten gelen bastırılmış bir uyarının dış dünyadaki başka bir nesneye yönelmesi sonucu ortaya çıkabilir. Ancak genellikle korkuda bilinçli olan bir taraf vardır. Korku durumunda kişi kendisine korku veren şeylerden kaçmaya, kurtulmaya yönelik hareket eder. Bilinçli bir kaçış vardır. Kaygıda ise kişi; kaynak belli olmadığı için karmaşık ve bilinç dışı tepkiler verir. Bu tepkiler, korku durumunda verilen tepkilere benzediği için sık sık karıştırılır. Bu iki emosyonel durum arasındaki farklardan bir tanesi de korkunun akut olarak ortaya çıkması, kaygının kronik bir seyir izliyor olmasıdır (Köroğlu, 2004).

Kaygı, gerçek sebeplerden olduğu kadar hayali gerekçelerle de ortaya çıkar. Korkulan durumun zihinde tekrar edilerek, yeniden ve yeniden canlandırılması; kaygının en belirgin özelliğidir. Kaygının süresi, genellikle korkudan uzundur. Bilinçaltı çatışmalardan doğan kaygı çeşitli olay ve objelere takılarak sürekli bir biçimde kişiyi rahatsız eder (Yavuzer, 1994).

20.yüzyılın ilk yarısında, psikoloji alanında tanımlanan kaygı sözcüğünü bu alanda ilk kullanan ve bir kavram olarak ele alan kişi Freud olmuştur. Freud'a göre; kaygının işlevi, olası bir tehdide ve tehlikeye karşı benliği uyarmak; savunma mekanizmasına işlerlik kazandırmaktır (E. Geçtan, 1988).

Çoğunlukla kaygı, içten ya da dıştan oluşabilecek bir tehlike beklentisi ile ortaya çıkan endişe ve korku duygusu olup; bir çeşit yaralanma, hastalık ve ölümden kaçış tepkisi olarak tanımlanmaktadır (Salkovskis, 1991). Kaygı sürekli veya geçici bir durum için söz konusu olabilmektedir. Kişinin sürekli her durumda kaygı yaşaması "sürekli kaygı" olarak adlandırılırken, bir olay ya da durum karşısında kaygı yaşaması ise "durumluk kaygı" olarak tanımlanmaktadır (Le Compte & Oner, 1976).

Bazı çocuklar kaygılarını açıkça yaşarken, bazı çocuklar ise kaygılarını gizleyebilmektedir. Bu durum ebeveynlerin çocuğun kaygısının farkına varmayışı olarak da ortaya çıkabilmektedir. Fakat kaygının ebeveynlerce fark edilmeyişi, çocuğun kaygısının az olduğu ya da çocuğa zarar vermeyeceği olarak yorumlanmamalıdır (Chansky, 2009).

Kaygının oluşmasında ebeveynleri, öğretmenleri ve çocuğun sosyal çevresi önemli bir etkiye sahiptir. Normalin üstünde bir kaygı çocuğun sosyal çevresiyle de ilgili olabilmektedir. Çocuğu inciten, küçük düşüren ve reddedici davranışlar çocukta kaygı ve güvensizlik duygusunun oluşumuna sebep olabilir (Demiriz & Ulutaş, 2003).

2.4. Anne Baba Tutumlarının Çocuklar ve Çocukların Kaygı Seviyeleri Üzerindeki Etkileri

Tutum; bireylerin belli bir insana, gruba, nesneye veya olaya yönelik olumlu ya da olumsuz bir şekilde düşünmesine, hissetmesine ya da davranmasına sebebiyet

veren oldukça kalıcı yargısal bir eğilim olarak tanımlanmaktadır (Freedman, Sears, & Carlsmith, 1989). Anne babaların çocuklarına karşı uyguladıkları tutumlar çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir. Bunlar:

2.4.1. Baskıcı - Otoriter Anne Baba Tutumu

Anne babalar çocukların kendi koydukları kurallar çerçevesinde hareket etmelerini isterler. İstedikleri gibi olmayınca çocuğu cezalandırırlar. Bu da çocukların öfke ve kızgınlık duygusuyla büyümelerine neden olur. Bu çocuklar düşüncelerini dile getirmekten çekinirler. Otoriter tutumun çocuklarda bağımsız kişilik gelişimini engellediği, özellikle erkek çocuklarda saldırganlık düzeyini arttırdığı ve benlik saygısı düzeyini düşürdüğü görülmektedir (Maccoby & Martin, 1983).

2.4.2. Gevşek Anne Baba Tutumu

İhmal eden ve hoşgörüde aşırıya kaçan olmak üzere 2 farklı tip durumu içerebilir:

1. **İhmalkar Tutum:** Ebeveynler genelde çocuklarının yaşamlarına karşı ilgisizdir. Kendi sosyal hayatları daha önemlidir. Çocuklar anne babalarının ilgilerine muhtaç büyürler. Bu tip ebeveyn tutumu, sosyal ilişkiler yönünden zayıf, benlik kontrolü düşük ve bağımsızlığını elde etmede zorluk yaşayan çocukların yetişmesine zemin hazırlar. Çocuğun saldırgan tutumlarını körükleyebilir. Çevresindeki kişi ya da nesnelere zarar verebilirler.
2. **Aşırı Hoşgörülü Tutum:** Çocukların ısrarlı isteklerini yerine getiren, çocuklarını şımartan, fazlasıyla özgürlük tanıyan, onlara boyun eğen, yumuşak başlı ve tutarsız davranışlar benimseyen ebeveyn tutumudur. Çocuğun sosyal gelişimi yetersiz kalır. Benlik kontrolü düşük olur. Böyle ailelerin çocukları davranışlarını kontrol etmeyi öğrenemezler. Her zaman kendi seçtikleri yolun izlenmesini, arzularının gerçekleştirilmesini beklerler (Yavuzer, 2003)

2.4.3. Dengesiz Kararsız Anne Baba Tutumu

Ebeveynler arasında fikir ayrılığı ve anne - babanın değişken kişilik yapılarının mevcut olduğu durumlarda bu tutum gözlemlenebilir. Çocuğun bir gün hoşgörü ile karşılanan davranışı, bir başka gün cezalandırılabilir. Çocuk davranışının

doğru ya da yanlış oluşuna göre değil, ne zaman yaparsam ceza alırım fikrine göre hareket eder. Ebeveynin davranış kalıpları tutarsız olduğu için çocuklar da belli bir kalıbı benimseyemezler. Bu tutum içinde yetişmiş çocukların özgüvenleri düşük olur. Kararsız, çekingen olabilecekleri gibi asi davranışlar da gösterebilirler (Öğretir, 1999)

2.4.4. Aşırı Koruyucu Anne Baba Tutumu

Burada ebeveynler çocuklarına karşı aşırı kontrol ve özen gösterir. Bu nedenle çocuk aşırı bağımlı, kendine güveni olmayan, duygusal kırıkları olan bir bireye dönüşebilir. Bu tutum çocuğun kendi kendine yetmesine olanak vermez. Büyümesine izin verilmeyen bu aşırı korumacı ortamda çocuğun toplumsal gelişimi tamamlanamaz.

2.4.5. İlgisiz - Kayıtsız Anne Baba Tutumu

Burada anne - baba çocuklarını görmezden gelir, yalnız bırakır. İletişim kopukluğu vardır. Bu tutum çocukta saldırganlık eğilimini kuvvetlendirmektedir (Yavuzer, 2003). Çocuk her zaman başarısız olduğunu düşünür. Sevgi nedir bilmez o nedenle de başkalarını sevmekte de güçlük çeker. Özellikle kendinden küçük ve zayıf olanlara karşı duyguları olumsuzdur ve öz saygı yetersizliği yaşayabilir (Öğretir, 1999).

2.4.6. Demokratik (Güven Verici) Anne Baba Tutumu

Çocukların kişilik gelişimlerine en uygun olan tutumdur. Bu tutumu takınan anne babalar çocuklarını yeri geldiğinde denetler yeri geldiğinde bağımsız davranmalarına olanak tanırırlar. Çocuklarına olan sevgileri şartsızdır. İhtiyaçlarını karşılar, tutarlı ve kararlı davranışları ile çocuklarına güven verirler. Belli sınırlar içerisinde onlara hareket ve düşünme serbestisi tanır, sorumluluk duygularının gelişmesine ortam sağlarlar. Anne babalar her çocuğun kendine özgü bir gelişim kapasitesi olduğunu bilir, bu nedenle çocukların özgürce gelişmesi, yeteneklerini ortaya çıkarması ve kendini gerçekleştirmesine izin verilir (Baumrind, 1966).

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada kullanılan denekler, İstanbul - Beşiktaş ilçesine bağlı farklı özel okullardan kendi istekleri ve ailelerinin onayı ile bu çalışmaya katılmayı kabul etmiştir. Anne Baba Tutum Ölçeği, çocuklar tarafından anne ve babasının nasıl algılandığını saptamak üzere kullanılmıştır. Aynı zamanda Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği ve R. B. Cattell Zeka Testi araştırmada kullanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın örneklemini, İstanbul ilinin Beşiktaş ilçesinde bulunan okullarda kayıtlı bulunan 10 – 12 yaş grubunda yer alan 64 çocuktan oluşmaktadır. Normal şartlar altında anketlerde bulunan her madde başına 10 çocuktan genel toplamda yaklaşık 400 çocuğa ulaşılmak hedeflense de pandemi koşulları altında örneklem sayısı 64 çocukla sınırlı kalmıştır. Dolayısıyla bir ön çalışma olarak da düşünülebilir.

3.3. Araştırmada Kullanılan İstatistiksel Yöntemler

Bu araştırmada kullanılan “Anne-Baba Tutum Ölçeği” ve “Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği” sonuçları doğrulayıcı faktör analizi ile ölçeklerin doğruluğu test edilmiştir. Örneklem verileri normal dağılım gösterdiğinden parametrik istatistiksel testler kullanılmıştır. İki bağımsız grubun ortalamasının karşılaştırılması için iki grup bağımsız t-testi ve regresyon analizi yapılmıştır. Analizler IBM SPSS Statistics 20 ve IBM SPSS AMOS 26 Graphics programları ile yapılmıştır.

Veri setinin faktör analizi için uygunluğunun değerlendirilmesinde Barlett testi ve Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testleri kullanılmıştır. Barlett testi, korelasyon matrisinde değişkenlerin en azından bir kısmı arasında yüksek oranlı korelasyonlar olduğu olasılığını test eder ve değişkenler arasında yüksek korelasyonlar olduğunu, başka bir deyişle veri setinin faktör analizi için uygun olduğunu gösterir. KMO, örneklem yeterliliği ölçütüdür ve KMO oranının (0,5)' in üzerinde olması gerekir. Oran ne kadar yüksek olursa veri seti faktör analizi yapmak için o kadar iyidir denilebilir.

Doğrulayıcı faktör analizi için RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation - Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü), GFI (Goodness-of-fit

Index - Uyum İyiliği İndeksi), CFI (Comperative Fit Index –Karşılaştırmalı Uyum İndeksi), SRMR (Standardized Root Mean Square Residual - Standartlaştırılmış Hata Kareler Ortalamasının Karekökü) ve NNFI (Non-normed Fit Index - Normlaştırılmamış Uyum İndeksi) model uyum iyiliği istatistikleri kullanılmıştır.

Doğrulayıcı faktör analizi için kullanılan model uyum iyiliği istatistiklerinden X^2/sd oranının ≤ 3 ise mükemmel uyum, RMSEA 0 ile 1 arasında değer alır ve $\leq 0,05$ ise mükemmel uyum, SRMR 0 ile 1 arasında değer alır ve $\leq 0,08$ ise iyi uyum olduğunu gösterir. Aynı şekilde CFI, NNFI ve GFI 0 ile 1 arasında değer alır ve $\geq 0,90$ ise iyi uyum olduğunu gösterir.

3.4. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, çocuklar hakkında kişisel bilgiler elde etmek amacıyla tarafımızdan oluşturulan “Kişisel Bilgi Formu”, anne ve babaların çocuklara karşı tutumunu belirlemek amacıyla “Anne-Baba Tutum Ölçeği” ve çocukların kaygı düzeylerini belirlemek amacıyla “Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği” kullanılmıştır.

3.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Bu formda çocuklara ait cinsiyet, yaş, anne ve baba eğitim seviyeleri, anne ve baba yaşları, çocukların kardeş sayıları ve eğer varsa kardeşlerinin cinsiyetleri yer almaktadır. Bunların yanı sıra çocukların yaşantı memnuniyeti, güvenlik duygusu, duygularını paylaşma, ebeveynleri ile ilişkilerindeki memnuniyetleri ve gelecek planlarının olup olmadığının sorgulandığı 11 soruya yer verilmiştir ve cevaplama “evet” ve “hayır” tarzındadır. (Ek2).

3.4.2. Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği (SÇKÖ)

Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği (*The Spence Children's Anxiety Scale - SCAS*), anksiyete bozukluklarının farklı boyutlarına göre çocuk gelişimini dikkate alarak değerlendirmek amacıyla 1998 yılında Spence tarafından geliştirilmiştir (Spence, 1998). 44 maddeden ve bir açık uçlu soru olmak üzere toplamda 45 maddeden oluşmaktadır. 4'lü likert ölçeği ile düzenlenmiş olan Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği (SÇKÖ) aldığı puanlar; Hiçbir zaman (0), Bazen (1), Sık sık (2) ve Her zaman (3) olarak tasarlanmıştır (Ek3). Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği (SÇKÖ), 6 faktörden oluşmaktadır (Direktör & Serin, 2017). Bu ölçeğe ait faktörlerin alt

maddeleri belli olduğundan doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Bu faktörlere ait maddeler **Tablo1**'de yer verilmiştir.

Tablo 1: SÇKÖ Ait Faktörlerin Alt Maddeleri

Faktörler	Maddeler
Panik Bozukluğu-Agorafobi	36, 34, 21, 37, 32, 30, 13, 28, 39
Sosyal Fobi	9, 10, 6, 29, 7, 35
Ayrılık Kaygısı	15, 16, 5, 44, 8, 12
Obsesif - Kompulsif Bozukluk	14, 42, 41, 40, 27, 19
Genel Kaygı	2, 18, 23, 33, 25
Fiziksel Yaralanma Korkusu	1, 4, 24, 3, 22, 20

3.4.3. Anne Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)

Anne baba tutum ölçeği ilk olarak 1972 yılında Kuzgun tarafından geliştirilmiştir. Daha sonra uygulamalar sonucunda alt ölçeklerin birbirinden bağımsız ölçme yapamadığı tespit edilmiş ve aynı zamanda test-tekrar test uygulamalarında alt boyutlara ait korelasyon katsayıları yeterli bulunmadığı sonucuna varıldığından 2005 yılında Eldeleklioğlu ve Kuzgun tarafından geliştirilmiştir. Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ), 3 faktörden ve toplam 40 maddeden oluşmaktadır (**Ek4**). Ölçek maddeleri 5'li likert tipi; Hiç uygun değil (1), Pek uygun değil (2), Biraz uygun (3), Çok uygun (4) ve Tamamen uygun (5) derecelendirmeye ölçülmektedir (Kuzgun & Bacanlı, 2005). Bu ölçeğe ait faktörlerin alt maddeleri belli olduğundan doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Bu faktörlere ait maddeler **Tablo2**'de yer verilmiştir.

Tablo 2: ABTÖ Ait Faktörlerin Alt Maddeleri

Faktörler	Maddeler
Demokratik anne baba tutumu	1, 2, 6, 7, 13, 14, 15, 20, 21, 22, 29, 30, 36, 37, 39
Koruyucu-istekçi anne baba tutumu	4, 9, 10, 11, 17, 18, 19, 24, 25, 26, 27, 28, 32, 33, 34
Otoriter anne baba tutumu	3, 5, 8, 12, 16, 23, 31, 35, 38, 40

3.4.4. R. B. Cattell Zeka Testi

Bu test Cattell tarafından geliştirilmiş, kültürden bağımsız ve uluslararası uygulanabilen bir zeka ölçөгüdür. 2A, 2B ve 3A olmak üzere üç formu vardır. Bu çalışmada 2A formu kullanılmıştır (**Ek5**). Bu araştırmada çocuklardan elde edilen Cattell Zeka Testi sonucuna göre 2 gruba ayrılmıştır. Bu uyarlama yapılırken Gerrig ve Zimbardo'nun kitabında yer alan "IQ puanlarının geniş örneklerde dağılımı" şekli baz alınmıştır (Zimbardo & Gerrig, 2019). Bu şekillere göre zeka seviyelerinin kategorilere ayrılması **Tablo3**'teki gibidir.

Tablo 3: IQ Puanlarının Geniş Örneklerde Dağılımı

Tanı	Zeka katsayısı
Zihinsel engelli tanısı için zeka katsayısı aralığı	0 - 69
Düşük ortalama	70 - 84
Ortalama	84 - 115
Yüksek ortalama	116 - 130
Üstünlüğün katsayı aralığı	131 ve üzeri

Bu araştırmada **Tablo3**'e göre tanımlanan 2 gruptan biri, zeka katsayısı 85-115 arasında olan çocuklar "normal zekalı çocuk" ve diğer grup ise zeka katsayısı 116 ve üstü olan çocuklar "normalin üstü zekalı çocuk" olarak tanımlanmıştır.

Belli çalışmalar süre arttıkça yeniden ele alınıp yeni norm grupları oluşturulması gerekir. Bu çalışmadan elde ettiğimiz kaynak tarafından revizyon yapılmamıştır. Bu çalışmada eşelli bu ilk uyarlanmış haliyle kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bulgular kısmında “Kişisel Bilgi Formu”, “Anne-Baba Tutum Ölçeği” ve “Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği” istatistiksel analiz sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4: Araştırma Grubuna Ait Genel Özellikler

Değişken	Kategori	Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	28	43,8
	Kız	36	56,3
Yaş	10 yaş	19	29,7
	11 yaş	26	40,6
	12 yaş	19	29,7
Annenin eğitim durumu	Ortaokul mezunu	7	10,9
	Lise mezunu	24	37,5
	Üniversite mezunu	33	51,6
Babanın eğitim durumu	İlkokul mezunu	1	1,6
	Ortaokul mezunu	8	12,5
	Lise mezunu	20	31,3
	Üniversite mezunu	35	54,7
Annenin yaşı	20-30	5	7,8
	31-40	41	64,1
	41+	18	28,1
Babanın yaşı	20-30	2	3,1
	31-40	36	56,3
	41+	26	40,6
Kardeş sayısı	Kardeş yok	21	32,8
	1 kardeş	37	57,8
	2 kardeş	6	9,4
Kardeş cinsiyet	Kız kardeş	21	32,8
	Erkek kardeş	17	26,6
	Hem kız hem erkek kardeş	5	7,8
	Kardeş yok	21	32,8
Yaşam memnuniyeti	Evet	60	93,8
	Bazen	4	6,3
Güvenlik hissi	Evet	57	89,1
	Hayır	2	3,1
	Bazen	5	7,8
Duyguların paylaşımı	Evet	52	81,3
	Hayır	5	7,8
	Bazen	7	10,9
Ebeveyn ilişkileri memnuniyeti	Evet	48	75,0
	Hayır	1	1,6
	Bazen	15	23,4
Gelecek planları	Evet	63	98,4
	Bazen	1	1,6

Araştırmada kullanılan Kişisel Bilgi Formu'ndan elde edilen bilgiler doğrultusunda, 64 çocuğun %43,8'i (28) erkek iken %56,3'ü (36) kız çocuğudur. Çocukların yaş grubu dağılımına bakıldığında 10 yaşında 19 çocuk (%29,7), 11 yaşında 26 çocuk (%40,6) ve 12 yaşında 19 çocuk (%29,7) yer almaktadır. Araştırmaya katılan çocukların annelerinin ve babalarının eğitim durumu en fazla üniversite mezunudur. Annelerin %7,8'i (5) babaların %3,1'i (2) 20 ile 30 yaş arasındayken yine annelerin %64,1'i ve babalarının %56,3'ü yaşlarının en fazla 31 ile 40 arasındadır. Aynı zamanda, annelerin %28,1'i (18) ile babaların %40,6'sı 41 yaş ve üzerindedir. Araştırmaya katılan çocukların en fazla 37 çocuğun (%57,8) 1 kardeşi, 21 çocuğun (%32,8) kardeşi yokken 6 çocuk ise 2 kardeşe (%9,4) sahiptir. 21 çocuk (%32,8) sadece kız kardeşe, 17 çocuk (%26,6) sadece erkek kardeşe, 5 çocuk (7,8) hem kız hem de erkek kardeşe sahipken 21 çocuğun (%32,8) kardeşi yoktur.

Araştırmaya katılan 64 çocuğun %93,8'i yaşantısından memnun olduğunu ve çocukların %89,1'i kendilerini güvende hissederken %81,3'ü ise üzgün oldukları bir durumda bunu aileleri ya da arkadaşlarıyla paylaştıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmaya yer alan 64 çocuğun %75'i ebeveynleri ile ilişkilerinden memnun olduklarını belirtirken çocukların %98,4'ünün gelecek ile ilgili planlarının olduklarını ifade etmişlerdir.

64 çocuğun Cattell zekâ testine göre zekâ seviyeleri analiz sonuçlarına bakıldığında; 36 çocuk (%56,3) normal zekâlı iken 28 çocuk (%43,8) NORMALÜSTÜ zekâyâ sahiptir. Bu çocukların Cattell zekâ testi tanımlayıcı istatistikleri **Tablo5**'te verilmiştir.

Tablo 5: Cattell Zekâ Testi Tanımlayıcı İstatistikleri

Örneklem sayısı	En küçük değer	En büyük değer	Ortalama	Standart sapma
64	84	160	111,938	17,362

Pandemi koşulları altında yapılan araştırma yer alan 64 denekten elde edilen Cattell zekâ testi, 111,938 ± 17,362 ortalaması ve standart sapmaya sahiptir.

Cattell zekâ değerleri iki grup olarak tanımlanmıştır. Buna göre Cattell zekâ değeri 84 ile 115 arasında olan denekler, normal zekâyaya sahip çocuklar, Cattell zekâ değeri 116 ve üzeri olan denekler, NORMALÜSTÜ zekâyaya sahip çocuklar olarak tanımlanmıştır. 64 deneğin bulunduğu araştırmada normal zekâyaya sahip 46 (%71,9) çocuk bulunurken NORMALÜSTÜ zekâyaya sahip 18 (%28,1) çocuk yer almıştır.

Korelasyon analizi

Cattell zekâ testi, Anne Baba Tutum Ölçeği ve Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği değerleri ile anne - baba eğitim düzeyleri ve anne - baba yaşları arasında ilişki olup olmadığı test edilmesi için Spearman korelasyon katsayısı hesaplanmıştır ve sonuçlar **Tablo6**'da verilmiştir.

Tablo 6: Anne - Baba Eğitim ve Anne - Baba Yaşları Korelasyon Sonuçları

	Anne eğitim	Baba eğitim	Anne yaş	Baba yaş
Cattell	0,852	0,955	0,389	0,938
SÇKÖ	0,774	0,488	0,605	0,505
ABTÖ	0,301	0,916	0,205	0,143

Cattell zekâ testi, Anne Baba Tutum Ölçeği ve Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği değerleri ile anne - baba eğitim düzeyleri ve anne - baba yaşları arasında ilişki istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur ($p > 0,01$).

Ölçeklerde yer alan maddeler için deneklerin eğilim frekansları

Anne Baba Tutum Ölçeğinin alt faktörlerinde yer alan maddelerin hem normal zekalı çocuklarda hem de NORMALÜSTÜ zekaya sahip çocuklarda nasıl bir eğilim gösterdiğini analiz etmek için çocukların bu yönde verdikleri cevapların frekansları ve yüzdeleri karşılaştırılmıştır.

Demokratik anne baba tutumu faktörüne ait maddeleri hem normal zekalı çocuklarda hem de NORMALÜSTÜ çocuklar açısından incelendiğinde araştırmaya katılan tüm deneklerin bu maddeler için çoğunlukla “tamamen uygun” şeklinde bir eğilim gösterdiği gözlemlenmiştir. Burada sadece “Küçüklüğümde bana yeterince

vakit ayırır; parka, sinemaya götürmeyi ihmal etmezdi” maddesinde normal zekâlı çocukların %41,3’ü (19) “pek uygun değil” yanıtını verirken NORMALÜSTÜ zekâlı çocukların %38,9’ü (7) “tamamen uygun” eğilimi göstermişlerdir.

Koruyucu istekçi anne baba tutumu faktörüne ait maddelerden “Bana hükmetmeye çalışır” maddesi için normal zekâlı çocukların %41,3’ü (19) “biraz uygun” yanıtını verirken NORMALÜSTÜ zekâlı çocukların %33,3’ü (6) “hiç uygun değil” eğilimi göstermişlerdir. Denekler, “Her zaman nerede olduğumu ve ne yaptığımı merak eder” maddesi için de yine birbirilerinden farklı eğilim göstererek normal zekâlı çocukların %28,3’ü (13) “tamamen uygun” yanıtını verirken NORMALÜSTÜ zekâlı çocukların %38,9’ü (7) “biraz uygun” şeklinde bir yığılma göstermişlerdir. Aynı zamanda “İyi bir iş yaptığımda beni övmekten çok daha iyisini yapmam gerektiğini söyler” maddesi için normal zekâlı çocukların %39,1’i (18) “hiç uygun değil” yanıtını verirken NORMALÜSTÜ zekâlı çocukların %38,9’ü “tamamen uygun” eğilimi göstermişlerdir. Bu maddeler dışında diğer tüm maddeler bu faktör için her iki grup arasında denekler aynı eğilimi göstermektedir.

Otoriter anne baba tutumu faktörüne ait maddelerden “Her yaptığım işin olumlu yanlarını değil kusurlarını görmüş ve beni eleştirmiştir” maddesi için normal zekâlı çocukların %30,4’ü (14) “pek uygun değil” yanıtını verirken NORMALÜSTÜ zekâlı çocuklar aynı maddeye %16,7’i (3) ile en az bu kategoride eğilim göstermişlerdir. Bu madde dışında diğer tüm maddeler bu faktör için her iki grup arasında denekler aynı eğilimi göstermektedir.

Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeğinin alt faktörlerinde yer alan maddelerin hem normal zekâlı çocuklarda hem de NORMALÜSTÜ zekâyaya sahip çocuklarda nasıl bir eğilim gösterdiğini analiz etmek için çocukların bu yönde verdikleri cevapların frekansları ve yüzdeleri karşılaştırılmıştır.

Panik bozukluğu - agorafobi faktörüne ait maddeleri hem normal zekâlı çocuklarda hem de NORMALÜSTÜ çocuklar açısından incelendiğinde araştırmaya katılan denekler aynı yönde eğilim göstererek bu maddeler için çoğunlukla “hiçbir zaman” şeklinde yanıtlamışlardır.

Sosyal fobi faktörüne ait maddelerinden sadece “İnsanların önünde kendimi aptal durumuna düşürmekten korkarım” maddesi denekler arasında farklı bir eğilim

göstererek normal zekâlı çocukların %32,6'sı (15) “bazen” yanıtını verirken NORMALÜSTÜ zekâlı çocukların %38,9'ü (7) “sık sık” şeklinde yanıtlamıştır.

Ayrılık kaygısı faktörüne ait maddelerin tamamı için her iki grup aynı eğilimi göstermektedir.

Obsesif - kompulsif bozukluk faktörüne ait maddelerden sadece “Bazı şeyleri tekrar tekrar yapmam (örneğin ellerimi yıkamak, temizlik veya bazı şeyleri belli bir sıraya koymak gibi)” maddesine için normal zekâlı çocukların %43,5'i (20) “sık sık” yanıtını verirken NORMALÜSTÜ zekâlı çocuklar aynı maddeye %55,6'i (10) ile “her zaman” yanıtını vererek farklı eğilim göstermişlerdir. Bu faktör için diğer tüm maddelerde denekler aynı eğilimdedir.

Genel kaygı faktörüne ait maddelerden sadece “Böceklerden veya örümceklerden korkarım” maddesine için normal zekâlı çocukların %47,8'i (22) “hiçbir zaman” yanıtını verirken NORMALÜSTÜ zekâlı çocuklar aynı maddeye %50'si (9) ile “bazen” yanıtını vererek farklı eğilim göstermişlerdir. Bu faktör için diğer tüm maddelerde denekler aynı eğilimdedir.

Fiziksel yaralanma korkusu faktörüne ait maddelerden sadece “Bir sorunum olduğunda kalbimi güçsüz hissederim” maddesine için normal zekâlı çocukların %41,3'ü (19) “bazen” yanıtını verirken NORMALÜSTÜ zekâlı çocuklar aynı maddeye %38,9'ü (7) ile “hiçbir zaman” yanıtını vererek farklı eğilim göstermişlerdir. Bu faktör için diğer tüm maddelerde denekler aynı eğilimdedir.

Sonuç olarak her iki ölçek içinde hem normal zekâlı çocuklarda hem de NORMALÜSTÜ zekâyâ sahip çocuklarda faktör-madde bazında eğilimlerine bakıldığında bariz bir farklılık olmadığı söylenebilir. Bu durumu hipotezlerimizde desteklemektedir. Her iki ölçeğe ait frekanslar ve yüzdeler hem normal zekâlı çocuklar hem de NORMALÜSTÜ zekâyâ sahip çocuklar için **Ek7** ve **Ek8**'de verilmiştir.

Faktör Analizi

KMO, örneklem yeterliliğini gösteren bir nicelik olduğundan 0,5'in üste olmasını beklenir, eğer bu durumu sağlamıyorsa örneklem genişliğinin artırılması

gerekir. Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ) ve Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği (SÇKÖ) için KMO ve Bartlett's Testi sonuçları **Tablo7**'de verilmiştir.

Tablo 7: ABTÖ ve SÇKÖ, KMO ve Bartlett's Test Sonuçları

Ölçek	KMO	Bartlett's Test p-değeri
ABTÖ	0,494	0,000
SÇKÖ	0,349	0,000

Bu analiz sonucuna göre, Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ) ve Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği (SÇKÖ) ölçeklerinin KMO değerleri bakıldığında bu ölçekler için örneklem sayısının yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır. Buna sebep pandemi koşulları altında hedeflenen örneklem sayısına ulaşılmamasıdır. Bundan dolayı araştırmanın bundan sonraki tüm istatistiksel analizleri bir pilot çalışmaya hizmet eder şekilde devam edecektir.

Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ) ve Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği (SÇKÖ) Bartlett's Testi p-değerleri $< 0,000$ olduğundan korelasyon matrisinin birim matrise eşit olmadığı ve bağımsız maddeler arasında yüksek korelatif ilişkiler olduğu aynı zamanda çoklu doğrusal bağlantı problemi olduğunu göstermektedir. Bunun sonucu olarak faktör analizi için yeterli korelasyon yapısı olduğu anlamına gelmektedir.

Güvenirlilik: Cronbach Alfa

Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ) ve Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği (SÇKÖ) ölçeklerinin güvenirliliğinin sınanmasında iç tutarlılık katsayısı olan Cronbach Alfa hesaplanmıştır. Cronbach Alfa değerinin 0,70 üzerinde olması ölçeğin güvenilir olduğunu anlamına gelmektedir. Doğrulayıcı faktör analizini için toplanan veriler ($n = 64$) için hesaplanan değerler **Tablo8**'de yer almaktadır.

Tablo 8: ABTÖ ve SÇKÖ Güvenirlik Katsayıları

Ölçek	İç Tutarlılık	Ölçek	İç Tutarlılık
ABTÖ	0,308	SÇKÖ	0,781
Faktörler	İç Tutarlılık	Faktörler	İç Tutarlılık
Demokratik	0,853	Panik Bozukluğu-Agorafobi	0,569
Koruyucu - istekçi	0,739	Sosyal Fobi	0,434
Otoriter	0,575	Ayrılık Kaygısı	0,254
		Obsesif - Kompulsif Bozukluk	0,359
		Genel Kaygı	0,254
		Fiziksel Yaralanma Korkusu	0,438

Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ) için hesaplanan güvenirlik katsayıları incelendiğinde, ölçeğin bu örneklem için uygulanmasının güvenilir olmadığı fakat demokratik ve koruyucu - istekçi boyutlarının güvenilirliğinin yüksek ölçmeler yapabileceğini göstermektedir. Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği (SÇKÖ) için hesaplanan güvenirlik katsayıları incelendiğinde, ölçeğin bu örneklem için uygulanmasının sınırda güvenilir olduğunu fakat tüm boyutlarında iç tutarlılık katsayılarının sınır değerinin altında kalması sonucu güvenilir olmadığı sonucuna varılmaktadır. Genel olarak her iki ölçek için de örneklem sayısının yeterli olmamasından kaynaklı güvenirlik sorunu vardır. Bu pilot çalışmada örneklem sayısının artırılarak iç tutarlılık katsayılarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde artabileceği öngörülmektedir.

Yapı Geçerliliği: Doğrulayıcı Faktör Analizi

Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ) ve Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği (SÇKÖ) için yapı geçerliliğinin incelenmesinde 64 çocuktan oluşan bir örneklem grubuna doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi ile hesaplanan model uyum iyiliği indeksleri **Tablo9**'da verilmiştir.

Tablo 9: ABTÖ ve SÇKÖ için Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli Uyum İyiliği İstatistikleri

Ölçek	χ^2	sd	χ^2/sd	RMSEA	SRMR	CFI	NNFI	GFI
ABTÖ	1364,061	737	1,851	0,116	0,175	0,413	0,262	0,564
SÇKÖ	1044,114	650	1,606	0,098	0,088	0,291	0,170	0,586

Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ) için model uyum iyiliği istatistikleri incelendiğinde $\chi^2/sd = 1,851$ oranı mükemmel düzeyde uyum olduğunu gösterirken RMSEA, SRMR, CFI, NNFI ve GFI uyum iyiliği istatistikleri modelin genel olarak uyumlu olmadığı sonucunu göstermektedir. Buna sebep olan durum ise örneklem hacminin yetersiz olmasıdır. Aynı şekilde Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği (SÇKÖ) için model uyum iyiliği istatistikleri incelendiğinde $\chi^2/sd = 1,606$ oranı mükemmel düzeyde uyum olduğunu gösterirken RMSEA, SRMR, CFI, NNFI ve GFI uyum istatistikleri modelin genel olarak uyumlu olmadığı sonucunu göstermektedir. Sonuç olarak Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ) ve Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği (SÇKÖ) için yapı geçerliliğinin zayıf olduğu söylenebilir. Genel olarak her iki ölçekte bu çalışma için model uyumunun zayıf olmasının sebebi örneklem sayısının yetersiz olmasıdır. Örneklem sayısı ne kadar artarsa aynı oranda model uyum iyiliği de istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde artacaktır.

Hipotez Testleri

Araştırmanın 1. hipotezi “NORMALÜSTÜ zekâya sahip olan çocukların kaygı seviyeleri ile normal zekâ düzeyine sahip çocukların kaygı seviyeleri arasında bir farklılık var mı?” **Tablo10**'da iki bağımsız grup arasındaki t-testi ile test edilmiştir.

Tablo 10: Normal ve NORMALÜSTÜ Zekâlı Çocukların Kaygı Seviyelerinin Karşılaştırılması

	t	sd	$p - değeri$
SÇKÖ	0,122	59,676	0,903

Normal zekâlı çocuklar ile normalin üstü çocukların zekâlı çocukların kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0,05$). Örneklem sayının yetersiz olmasından dolayı bu iki bağımsız grup arasındaki hipotez testleri istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde sınamamıştır.

Araştırmanın 2. hipotezi “Ebeveyn tutumu ile çocuğun kaygı seviyesi arasında bir ilişki var mı?” veri normal dağılım gösterdiği için bu ilişki Pearson korelasyon katsayısı ile test edilmiştir. Bu hipotezin sonuçları **Tablo11**'deki gibidir.

Tablo 11: Hipotez 2 Korelasyon Sonuçları

		ABTÖ	SÇKÖ
ABTÖ	Pearson	-	0,154
	p-değeri		0,224
SÇKÖ	Pearson	0,154	-
	p-değeri	0,224	

Ebeveyn tutumu ile çocukların kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur ($p > 0,01$).

TARTIŞMA

Araştırmadaki denekler, İstanbul ili Beşiktaş ilçesine bağlı farklı özel okullardan kendi istekleri ile ve ailelerinin onayı ile bu çalışmaya katılmayı kabul etmiştir. Anne Baba Tutum Ölçeği, çocuklar tarafından anne ve babasının nasıl algılandığını saptamak üzere kullanılmıştır. Bu araştırma sadece belli bir örnekleme temsil ettiği için aynı yaş grubunda, farklı sosyokültürel ve farklı sosyoekonomik yapıda bulunan çocuklar için aynı bulguların elde edilip edilmeyeceği belli değildir. Sosyoekonomik açıdan ve eğitim düzeyi itibarıyla anne ve babaların yaş yayılımı da genç ve orta erişkinler içerisinde yer almakta dolayısıyla çocuklarıyla daha yakın ilişkiler içinde bulunma, onları anlama ve özdeşim kurmaları daha olanaklı hale gelebilmektedir.

Katılımcıların genelini ebeveynlerinin tutumlarından hoşnut, kendilerini mutlu olarak niteleyen ve spesifik durumlar dışında çok fazla kaygı yaşamayan çocuklar olduğu gözlemlenmiştir. Yine de bazı maddeler normal zeka seviyesinde olan çocuklar ve NORMALÜSTÜ zekaya sahip olan çocuklar arasında farklı sonuçlar ortaya koymuştur.

Anne Baba Tutum Ölçeği için yapılan maddeler arası analizde Cattell zeka testi verilerine göre NORMALÜSTÜ zekaya sahip olduğu düşünülen çocuklar ve normal zeka düzeyinde kabul edilen çocukların 2., 3., 11., 16., 17., 26., 32. ve 34. maddelerde belirgin düzeyde farklı cevaplar verdikleri görülmüştür. 17., 26., 32. ve 34. maddelerdeki yığılmalar, koruyucu - istekçi aile faktörünün zeka üzerinde etkili olabileceğini düşündürmektedir.

Spence çocuklar için kaygı ölçeği için zeka düzeyi NORMALÜSTÜ be normal kabul edilen çocukların tercih ettiği maddeler üzerinde yapılan analizde 9., 11., 26., 33., 40. ve 43. maddelerde belirgin düzeyde farklılığa rastlanmıştır. Ancak ölçeğin faktörleri arasında bir yığılma söz konusu olmamıştır. Yine de bulgular doğrultusunda şunu ifade edebiliriz ki örneklem sayımız yeterli olmadığı halde ölçeklerimizin maddeleri arasında tek tek yapmış olduğumuz analizde bu belirtmiş olduğumuz maddeler üzerinden bir değerlendirme yapmak istersek NORMALÜSTÜ zekaya sahip olduğu kabul edilen çocukların, normal zekaya sahip olduğu kabul edilen çocuklara göre patoloji geliştirmeye daha yatkın olduğu düşünülebilir.

Ancak yine araştırma bulguları ve yaptığımız gözlemler göstermiştir ki denek grubundaki çocuklar genel olarak mutlu bir çocukluk ve ön ergenlik içerisinde.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Pandemi koşulları göz önünde bulundurulduğunda genel itibariyle denek sayısı az olması nedeniyle evren tam olarak tespit edilememiştir. Bu çalışmada belli bir norm grubu üzerinde araştırma yürütülmüştür. Araştırma yer alan anne - baba yaş grupları ve anne - baba eğitim düzeyleri bulguları itibariyle 64 deneğin ailelerinin bir kümeleme oluşturduğu görülmektedir. Bu çalışmada anne - baba yaş grupları ve anne - baba eğitim düzeyleri açısından çocukların anne - babalarını algılamaları anlam taşımaktadır. Bu durum başka gruplarda da tespit edilmesi çalışmaları ileriki araştırmalarda yapılabilir.

Bu pilot çalışma bizlere gelecekte yapılacak araştırmalarda hem örneklem gruplarının genişletilmesi hem de çevresel faktörler dikkate alınarak farklı gruplarda rassal olarak araştırmanın tekrarlanmasını öngörmektedir.

KAYNAKLAR

- Abdullayeveva, L. (2018). *Üstün Zekâlı Çocukların Normal Gelişim Gösteren Çocuklara Göre Sosyal Zekâ Düzeylerinin İncelenmesi*. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Adriani, W., & Laviola, G. (2004). Windows of vulnerability to psychopathology and therapeutic strategy in the adolescent rodent model. *Behavioural Pharmacology*, 15(5–6), 341–352. <https://doi.org/10.1097/00008877-200409000-00005>
- Akarsu, F. (2004). Üstün Yetenek Kavramı. In *Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Seçilmiş Makaleler Kitabı* (pp. 127–168). Çocuk Vakfı Yayınları.
- Akboy, R. (2000). *Eğitim Psikolojisi. Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*. Konya: Mikro Yayınları.
- Andersen, S. L., & Teicher, M. H. (2004). Delayed effects of early stress on hippocampal development. *Neuropsychopharmacology*, 29(11), 1988–1993. <https://doi.org/10.1038/sj.npp.1300528>
- Aylward, E. H., Reiss, A. L., Reader, M. J., Singer, H. S., Brown, J. E., & Denckla, M. B. (1996). Basal ganglia volumes in children with attention-deficit hyperactivity disorder. *Journal of Child Neurology*, 11(2), 112–115. <https://doi.org/10.1177/088307389601100210>
- Baumrind, D. (1966). Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior. *Child Development*, 37(4), 887. <https://doi.org/10.2307/1126611>
- Benes, F. M., Taylor, J. B., & Cunningham, M. C. (2000). Convergence and plasticity of monoaminergic systems in the medial prefrontal cortex during the postnatal period: Implications for the development of psychopathology. *Cerebral Cortex*, 10(10), 1014–1027. <https://doi.org/10.1093/cercor/10.10.1014>
- Benes, Francine Mary. (2003). Why does psychosis develop during adolescence and early adulthood? | . *Current Opinion in Psychiatry* , 16(3), 317–319. Retrieved from

https://www.researchgate.net/publication/297469972_Why_does_psychosis_develop_during_adolescence_and_early_adulthood

- Blos, P. (1965). *On Adolescence: A Psychoanalytic Interpretation*. New York: The Free Press. [https://doi.org/10.1002/1520-6807\(196610\)3:4<376::aid-pits2310030421>3.0.co;2-4](https://doi.org/10.1002/1520-6807(196610)3:4<376::aid-pits2310030421>3.0.co;2-4)
- Blumberg, H. P., Martin, A., Kaufman, J., Leung, H. C., Skudlarski, P., Lacadie, C., ... Peterson, B. S. (2003). Frontostriatal abnormalities in adolescents with bipolar disorder: Preliminary observations from functional MRI. *American Journal of Psychiatry*, *160*(7), 1345–1347. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.160.7.1345>
- Bowlby, J. (1988). Developmental psychiatry comes of age. *American Journal of Psychiatry*, *145*(1), 1–10. <https://doi.org/10.1176/ajp.145.1.1>
- Bowlby, John. (1969). *A Secure Base: Parent-Child Attachment and Healthy Human Development*. NY: Basic Books.
- Breiter, H. C., Aharon, I., Kahneman, D., Dale, A., & Shizgal, P. (2001). Functional imaging of neural responses to expectancy and experience of monetary gains and losses. *Neuron*, *30*(2), 619–639. [https://doi.org/10.1016/S0896-6273\(01\)00303-8](https://doi.org/10.1016/S0896-6273(01)00303-8)
- Bretherton, I. (1992). The Origins of Attachment Theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, *28*, 759–775.
- Brody, N. (1999). What is intelligence? *International Review of Psychiatry*, *11*(1), 19–25. <https://doi.org/10.1080/09540269974483>
- Brualdi, A. C. (1996). *Multiple Intelligences: Gardner's Theory*. *ERIC Digest*. Washington, DC: ERIC Clearinghouse on Assessment and Evaluation, 210 O'Boyle Hall, The Catholic University of America.
- Bühler, C. (1961). *Çocukluk ve Gençlik Psikolojisi*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Bümen, N. T. (2004). *Okulda Çoklu Zekâ Kuramı*. Ankara: Pegema Yayıncılık.

- Çelen, H., Yıldız, H., & Berk, Ş. (2008). *Çocuk ve Annenin Bağlanma Düzeyleri ile Çocuk Anne Etkileşim Örüntüleri Arasındaki İlişki*.
- Çelik, G., Tahiroğlu, A., & Avcı, A. (2008). Ergenlik Döneminde Beynin Yapısal ve Nörokimyasal Değişimi. *Klinik Psikiyatri*, *11*, 42–47.
- Chambers, R. A., Krystal, J. H., & Self, D. W. (2001). A neurobiological basis for substance abuse comorbidity in schizophrenia. *Biological Psychiatry*, *50*(2), 71–83. [https://doi.org/10.1016/S0006-3223\(01\)01134-9](https://doi.org/10.1016/S0006-3223(01)01134-9)
- Chansky, T. (2009). *Çocuklarda Endişe*. (E. Kandemir, Ed.). İstanbul: Kural Dışı Yayınları. Retrieved from <http://www.simurgpsikoloji.com/yazilar-kaygi-bozuklugu.aspx>
- Çifter, İ. (1985). *Psikiyatri I. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Ankara: Gata Eğitim Yayınları.
- Courchesne, E., Carper, R., & Akshoomoff, N. (2003). Evidence of Brain Overgrowth in the First Year of Life in Autism. *Journal of the American Medical Association*, *290*(3), 337–344. <https://doi.org/10.1001/jama.290.3.337>
- Dahl, R. E. (2001). Affect Regulation, Brain Development, and Behavioral/Emotional Health in Adolescence. *CNS Spectrums*, *6*(1), 60–72. <https://doi.org/10.1017/S1092852900022884>
- Dahl, R. E. (2004). Adolescent brain development: A period of vulnerabilities and opportunities - Keynote Address. *Annals of the New York Academy of Sciences*, *1021*, 1–22. <https://doi.org/10.1196/annals.1308.001>
- Davaslıgil, Ü. (1991). Üstün Olma Niteliğini Kazanma. *EGİTİM VE BİLİM*, *15*(82). Retrieved from <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/6068>
- Demiriz, S., & Ulutaş, İ. (2003). 9-12 Yaş Çocuklarının Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, *1*(3), 1–9.
- Direktör, C., & Serin, N. B. (2017). Psychometric Properties of Spence Children's Anxiety Scale (SCAS). *EURASIA Journal of Mathematics Science and Technology Education*, *13*(10), 6625–6636.

<https://doi.org/10.12973/ejmste/78194>

Drevets, W. C. (2000). Neuroimaging studies of mood disorders. In *Biological Psychiatry* (Vol. 48, pp. 813–829). Biol Psychiatry. [https://doi.org/10.1016/S0006-3223\(00\)01020-9](https://doi.org/10.1016/S0006-3223(00)01020-9)

Durston, S., Hulshoff Pol, H. E., Casey, B. J., Giedd, J. N., Buitelaar, J. K., & Van Engeland, H. (2001). Anatomical MRI of the developing human brain: What have we learned? *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 40(9), 1012–1020. <https://doi.org/10.1097/00004583-200109000-00009>

Ercan, L. (2001). Ergenlik Döneminde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri . *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 9(2), 47–58.

Ersevım, İ. (2005). *Freud ve Psikanalizin Temel İlkeleri* . İstanbul: Assos Yayınları.

Ertuğrul, F., & Eker, E. (2019). Ön Ergenlik Döneminde Zorbalık Davranışı ile Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Aydın Toplum ve İnsan Dergisi*, 5(2), 117–140.

Erwin, P. (2000). *Çocuklukta ve Ergenlikte Arkadaşlık*. (O. Akınhay, Ed.), *Đnönü University Journal of the Faculty of Education*. İstanbul: Alfa Yayınları.

Flannery, B., Beacham, T., Wetklo, M., Smith, C., Templin, B., Antonovich, A., ... Wenburg, J. (2006). *Run Timing, Migratory Patterns, and Harvest Information of Chinook Salmon Stocks within the Yukon River*.

Freedman, J. L., Sears, D. O., & Carlsmith, J. M. (1989). *Sosyal Psikoloji* . (A. Dönmez, Ed.), *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. İstanbul: Ara Yayıncılık.

Geçtan, E. (1988). *Çağdaş yaşam ve normal dışı davranışlar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Geçtan, Engin. (2015). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar*. İstanbul: Metis Yayıncılık.

- Gelder, M., Guth, D., & Mayou, R. (1994). *Concise Oxford Textbook of Psychiatry*. Oxford University Press.
- Giedd, J. N. (2004). Structural magnetic resonance imaging of the adolescent brain. In *Annals of the New York Academy of Sciences* (Vol. 1021, pp. 77–85). New York Academy of Sciences. <https://doi.org/10.1196/annals.1308.009>
- Giedd, J. N., Blumenthal, J., Jeffries, N. O., Castellanos, F. X., Liu, H., Zijdenbos, A., ... Rapoport, J. L. (1999). Brain development during childhood and adolescence: A longitudinal MRI study [2]. *Nature Neuroscience*, 2(10), 861–863. <https://doi.org/10.1038/13158>
- Guilford, J. P. (1985). A Sixty-Year Perspective on Psychological I Measurement. *Applied Psychological Measurement*, 9(4), 341–349. <https://doi.org/10.1177/014662168500900401>
- Gül, S. K., & Güneş, İ. D. (2009). ERGENLİK DÖNEMİ SORUNLARI VE ŞİDDET. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1).
- Güngör, Derya. (2000). *Bağlanma Stillerinin Ve Zihinsel Modellerin Kuşaklar Arası Aktarımında Ana Babalık Stillerinin Rolü*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara .
- Gürel, E., & Tat, M. (2010). Çoklu Zekâ Kuramı: Tekli Zekâ Anlayışından Çoklu Zekâ Yaklaşımına . *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(11).
- Güzel, Y. B. (2004). Üstün yeteneklilerin belirlenmesinde yardımcı yeni bir yaklaşım: Dabrowski'nin aşırı duyarlılık alanları. In *Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı* (pp. 349–363). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Hallahan, D., & Kauffman, J. (1978). *Exceptional Children Introduction to Special Education* . Prentice Hai line.
- Hortaçsu, N., Cesur, S., & Oral A. (1993). Relation between depression and attachment styles in parent- and instution – Reared Turkish Children. *The Journal of Genetic Psychology*, 154(3), 329–337. <https://doi.org/10.5901/mjss.2012.v3n3p277>

- Işık, E. (1996). *Nevrozlar*. Ankara: Kent Matbaası.
- Karakaş, S., & Kiriş, N. (2005). Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğunun Wechsler Zeka Testi ve Raven Standart Progresif Matrisler Testi ile analizi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 8, 5–17. <https://doi.org/10.5350/DAJPN2012250102>
- Karamustafaoğlu, O., & Akpınar, A. (2006). Anksiyete Bozuklukları, Aile Hekimleri için Psikiyatri, *1*(1010), 71–88.
- Kleinman, P. (2013). *PSİKO 101:Psikolojinin Gerçekleri, Temel Öğeler, İstatistikler, Testler ve Daha Fazlası!* (H. Kaplan, Ed.). İstanbul: Okuyan Us Yayınları.
- Kolbay, B. (2008). *Ön-Ergenlikte Entelektüel Ketlenmenin Projektif Testler Aracılığıyla İncelenmesi*. Sosyal Bilimler Fakültesi, İstanbul.
- Köroğlu, E. (2004). *PsikoNozoloji: Tanımlayıcı Klinik Psikiyatri*. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Kulaksızoğlu, A. (1998). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul : Remzi Kitabevi.
- Kuzgun, Y., & Bacanlı, F. (2005). *Rehberlik ve Psikolojik Danışmada Kullanılan Ölçme Araçları ve Programlar Dizisi* (1st ed.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Le Compte, W. A., & Oner, N. (1976). Development of the Turkish edition of the State-trait anxiety inventory. *Cross-Cultural Anxiety*, 1, 51–67. <https://doi.org/10.1007/s11469-018-9959-8>
- Maccoby, E. E., & Martin, J. (1983). Socialization in the context of the family: Parent child interaction. In E. M. Hetherington & P. H. Mussen (Eds.), *Hand book of child psychology: Socialization, personality, and social development* (Vol. 4, pp. 1–101). New York: Wiley.
- Mikulincer, M., & Shaver, R. (2002). Attachment related Psychodynamics. *Attachment & Human Development*, 4(2), 133–161.
- Naglieri, J. A., & Das, J. P. (1997). *Cognitive Assessment System. Administration and scoring manual and Interpretive handbook*. Itasca, IL: Riverside.

- Nilay, T. (2011). *Eğitimde Yeni Yönelimler, Çoklu Zeka* (5th ed.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Öğretir, A. D. (1999). *İt ve Üst Sosyo Ekonomik Düzeydeki 6 Yaş Çocuklarının Sosyal Oyun Davranışlarıyla Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Procedia - Social and Behavioral Sciences*. Elsevier BV, Ankara. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.05.167>
- Olazábal, D. E., Kalinichev, M., Morrell, J. I., & Rosenblatt, J. S. (2002). MPOA cytotoxic lesions and maternal behavior in the rat: Effects of midpubertal lesions on maternal behavior and the role of ovarian hormones in maturation of MPOA control of maternal behavior. *Hormones and Behavior*, 41(2), 126–138. <https://doi.org/10.1006/hbeh.2001.1753>
- Özgüven, İ. E. (1999). *Psikolojik Testler*. Ankara: PDREM Yayınları. Retrieved from <https://www.nadirkitap.com/psikolojik-testler-ibrahim-ethem-ozguven-kitap10519339.html>
- Paus, T. (2005). Mapping brain maturation and cognitive development during adolescence. *Trends in Cognitive Sciences*, 9(2), 60–68. <https://doi.org/10.1016/j.tics.2004.12.008>
- Pirim, H. (2006). YAPAY ZEKA. *Journal of Yaşar University*, 1(1), 81–93. <https://doi.org/10.19168/jyu.72783>
- Rankin, S. L., Partlow, G. D., McCurdy, R. D., Giles, E. D., & Fisher, K. R. S. (2003). Postnatal neurogenesis in the vasopressin and oxytocin-containing nucleus of the pig hypothalamus. *Brain Research*, 971(2), 189–196. [https://doi.org/10.1016/S0006-8993\(03\)02350-3](https://doi.org/10.1016/S0006-8993(03)02350-3)
- Raven, J., & Summers, B. (1990). *Manual for Raven's Progressive Matrices and Vocabulary Scales: Research Supplement. Cognitive Psychology* (2nd ed.). Oxford: Oxford Psychological Press. <https://doi.org/10.1006/cogp.1999.0735>
- Saban, A. (2001). *Çoklu Zeka Teorisi ve Eğitim. Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Salkovskis, P. M. (1991). The Importance of Behaviour in the Maintenance of Anxiety and Panic: A Cognitive Account. *Behavioural Psychotherapy*, 19(1), 6–19. <https://doi.org/10.1017/S0141347300011472>
- Şemin, R. U. (1987). *Stanford-Binet Ölçeğinin İstanbul Çocuklarına Uygulanması*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Seminara, S. B., Messenger, S., Chatzidaki, E. E., Thresher, R. R., Acierno, J. S., Shagoury, J. K., ... Colledge, W. H. (2003). The GPR54 Gene as a Regulator of Puberty. *New England Journal of Medicine*, 349(17), 1614–1627. <https://doi.org/10.1056/NEJMoa035322>
- Set, T., Dağdeviren, N., & Aktürk, Z. (2006). Ergenlerde Cinsellik . *Genel Tıp Dergisi*, 16(3), 137–141.
- Sims, A., & Owen, D. (1993). *Psychiatry* (6th ed.). London: Bailliere Tindal Limited.
- Sowell, E. R., Thompson, P. M., Holmes, C. J., Batth, R., Jernigan, T. L., & Toga, A. W. (1999). Localizing age-related changes in brain structure between childhood and adolescence using statistical parametric mapping. *NeuroImage*, 9(6 I), 587–597. <https://doi.org/10.1006/nimg.1999.0436>
- Spence, S. H. (1998). A measure of anxiety symptoms among children. *Behaviour Research and Therapy*, 36(5), 545–566.
- Sporn, A. L., Greenstein, D. K., Gogtay, N., Jeffries, N. O., Lenane, M., Gochman, P., ... Rapoport, J. L. (2003). Progressive brain volume loss during adolescence in childhood-onset schizophrenia. *American Journal of Psychiatry*, 160(12), 2181–2189. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.160.12.2181>
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. (F. Çok, Ed.), *Đnönü University Journal of the Faculty of Education*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Tannenbaum, A. J. (2003). Nature and Nurture of Giftedness. In N. Colangelo & G. A. Davis (Eds.), *Handbook of Gifted Education* (3rd ed., pp. 45–59). Boston: Allyn and Bacon.

- Tekinalp, B., & Terzi, Ş. (2015). *Eğitimde Pozitif Psikoloji Uygulamaları* (1st ed.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Toker, F., Yıldız, K., Necati, C., & Behran, U. (1968). *Zeka Kuramları*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Talim Ve Terbiye Dairesi Araştırma ve Değerlendirme Bürosu Yayınları.
- Tuğrul, B., & Duran, E. (2003). Her Çocuk Başarılı Olmak için Bir Şansa Sahiptir: Zekânın Çok Boyutluluğu Çoklu Zekâ Kuramı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(24), 224–233.
- Tunalı, S. (2007). *Somut işlemsel dönemdeki üstün ve normal zekalı çocukların somut düşünme yeteneklerinin incelenmesi ve Raven standart ilerleyen 75 matrisler testinin 8-9 yaş çocukları üzerinde geçerlilik, güvenilirlik, ön norm çalışması*. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Türnüklü, A., & Şahin, İ. (2004). 13-14 Yaş Grubu Öğrencilerin Çatışma Çözme Stratejilerinin İncelenmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 7(13), 45–61.
- Yavuzer, H. (1994). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2003). *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Zaichkowsky, L. D. (1980). *Growth and Development: The Child and Physical Activity*. Missouri: Mosby-Year Book.
- Zimbardo, P. G., & Gerrig, R. J. (2019). *Psikoloji ve Yaşam - Psikolojiye Giriş*. (G. Sart & A. A. Özdoğru, Eds.) (19th ed.). İstanbul: Nobel.

EKLER

EK 1- ONAM FORMU

ÇOCUK ONAM FORMU

Bu araştırma İstanbul Kent Üniversitesi Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı bünyesinde gerçekleştirilen tez çalışmasıdır. Çalışmanın danışmanı Prof. Kadriye Esin Cantez'dir ve Hilal Özcan tarafından yürütülmektedir. Bu araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanır.

Çalışma "10-12 Yaş Aralığında Üstün Zekalı ve Normal IQ Düzeyindeki Çocukların Kaygı Seviyelerinin Karşılaştırılması ve Anne- Baba Tutumlarının Çocukların Kaygısı Üzerindeki Etkileri" ni araştırmaktadır.

Size doldurmanız için 3 adet ölçek verilecektir. Ayrıca yine tez araştırmamda kullanılmak üzere tarafımdan size Cattell 2A testi uygulanacaktır.

Veriler istatistiksel olarak çalışılacak ve bilimsel amaçlı kullanılacaktır bu nedenle etik kurallar dikkate alınarak yapılan çalışmada kişisel bilgilerin gizliliği esas alınacaktır.

Bir sorunuzun olması durumunda benimle veya danışmanımla iletişime geçebilirsiniz.

Katılımınız için teşekkürler.

Araştırmacı: Hilal Özcan
ozcanhil@gmail.com

Danışman: Prof. Dr. Kadriye Esin Cantez
kadriyesin.cantez@kent.edu.tr

Katılımcının adı ve soyadı:

EBEVEYN ONAM FORMU

Bu araştırma İstanbul Kent Üniversitesi Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı bünyesinde gerçekleştirilen tez çalışmasıdır. Çalışmanın danışmanı Prof. Kadriye Esin Cantez'dir ve Hilal Özcan tarafından yürütülmektedir. Bu araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanır.

Çalışma "10-12 Yaş Aralığında Üstün Zekalı ve Normal IQ Düzeyindeki Çocukların Kaygı Seviyelerinin Karşılaştırılması ve Anne- Baba Tutumlarının Çocukların Kaygısı Üzerindeki Etkileri" ni araştırmaktadır.

Çocuğunuza doldurması için 3 adet ölçek verilecektir. Ayrıca yine tez araştırmamda kullanılmak üzere tarafımdan Cattell 2A testi uygulanacaktır.

Veriler istatistiksel olarak çalışılacak ve bilimsel amaçlı kullanılacaktır bu nedenle etik kurallar dikkate alınarak yapılan çalışmada kişisel bilgilerin gizliliği esas alınacaktır.

Bir sorunuzun olması durumunda benimle veya danışmanımla iletişime geçebilirsiniz.

Katılımınız için teşekkürler.

Araştırmacı: Hilal Özcan
ozcanhil@gmail.com

Danışman: Prof. Dr. Kadriye Esin Cantez
kadriyesin.cantez@kent.edu.tr

EK 2- KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1-Çocuğun Adının ve Soyadının Baş Harfleri:.....

Tarih:.....

2-Cinsiyet:

3-Yaş(Gün/ Ay / Yıl): .....

4-Anne Eğitim Durumu:

Okur Yazar Değil.....

Okur Yazar.....

İlkokul Mezunu.....

Ortaokul Mezunu.....

Lise Mezunu.....

Üniversite Mezunu.....

5-Annenin Yaşı:

20-30.....

31-40.....

41 ve üstü.....

6-Kardeş Sayısı

Kardeşi Yok...

1 Kardeşi var...

2 Kardeşi var...

3 Kardeşi var...

4 ve 4'ten fazla kardeşi var...

Baba Eğitim Durumu:

Okur Yazar Değil.....

Okur Yazar.....

İlkokul Mezunu.....

Ortaokul Mezunu.....

Lise Mezunu.....

Üniversite Mezunu.....

Babanın Yaşı:

20-30.....

31-40.....

41 ve üstü.....

Kardeş Cinsiyeti

Kız kardeşi var....

Erkek kardeşi var...

Hem kız hem de erkek kardeşi var....

7-Yaşantından memnun musun?

8- Kendini güvende hissediyor musun?

9- Seni üzen bir durum olduğunda bunu ailen ya da arkadaşlarıyla paylaşır mısın?

10- Ebeveynleriyle ilişkiden memnun musun?

11- Gelecek için planların var mı?

EK 3- SPENCE ÇOCUKLAR İÇİN KAYGI ÖLÇEĞİ

Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği

Lütfen aşağıda anlatılanları ne sıklıkla yaşadığınızı yanındaki uygun kelimeyi daire içine alarak belirtiniz. Doğru ya da yanlış cevap yoktur.

1.	Bazı şeylerden endişe duyarım	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
2.	Karanlıktan korkarım	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
3.	Bir problemim olduğu zaman karnımda tuhaf bir his duyarım	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
4.	Korkarım	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
5.	Evde tek başıma olmaktan korkarım	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
6.	Bir sınava gireceğimde korkarım	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
7.	Halka açık tuvalet veya banyoları kullanmak zorunda kalırsam korkarım	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
8.	Anne ve babamdan uzak olmak beni endişelendirir	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
9.	İnsanların önünde kendimi aptal durumuna düşürmekten korkarım	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
10.	Derslerimin kötü olmasından endişelenirim	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
11.	Yaşıtlarım arasında sevilen biriyim	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
12.	Ailemdeki birine kötü birşey olacak diye endişelenirim	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
13.	Hiç sebep yokken bile nefes alamayacağım gibi hissedirim	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
14.	Bazı şeyleri doğru yapıp yapmadığımı sürekli kontrol etmem gerekir (elektrik düğmesi kapalı mı veya kapı kilitli mi gibi)	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
15.	Yalnız başıma uyumak zorunda kalırsam korkarım	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
16.	Sabahları gergin veya korkmuş hissettiğim için okula gitmekte zorlanırım	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
17.	Bazı sporları iyi yaparım	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
18.	Köpeklerden korkarım	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
19.	Kötü veya aptalca düşünceleri kafamdan atamıyorum	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
20.	Bir sorun yaşadığımda kalbim gerçekten hızlı çarpar	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
21.	Hiç sebep yokken bile aniden titremeye başlarım	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
22.	Bana kötü bir şey olacağından endişelenirim	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
23.	Doktora veya dış doktora gitmekten korkarım	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
24.	Bir sorunum olduğunda kalbimi güçsüz hissedirim	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman

25.	Yüksek yerlerde ya da asansörde olmaktan korkarım	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
26.	Ben iyi bir insanım	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
27.	Kötü şeylerin olmasını engellemek için aklımdan özel şeyler geçiririm (sayılar veya kelimeler gibi)	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
28.	Araba, otobüs veya trende yolculuk etmem gerekirse korkarım	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
29.	Başkalarının benim hakkımda ne düşündükleri konusunda endişelenirim	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
30.	Kalabalık yerlerde olmaktan korkarım (alışveriş merkezleri, sinema, otobüs, oyun alanları gibi)	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
31.	Mutluyum	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
32.	Hiçbir sebep yokken birden bire beni korku kaplar	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
33.	Böceklerden veya örümceklerden korkarım	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
34.	Hiçbir sebep yokken aniden başım döner veya bayılırım	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
35.	Sınıf önünde konuşmam gerekirse korkarım	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
36.	Hiçbir sebep yokken kalbim aniden hızlı çarpmaya başlar	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
37.	Korkulacak hiçbir şey yokken bile aniden korkuya kapılacağımdan endişelenirim	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
38.	Kendimi severim	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
39.	Küçük veya kapalı yerlerde bulunmaktan korkarım (tüneller veya küçük odalar gibi)	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
40.	Bazı şeyleri tekrar tekrar yapmam gerekir (Örneğin ellerimi yıkamak, temizlik veya bazı şeyleri belli bir sıraya koymak gibi)	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
41.	Aklımdaki kötü veya aptalca düşünceler veya görüntüler beni rahatsız eder	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
42.	Kötü şeylerin olmasını engellemek için bazı şeyleri en doğru şekilde yapmak zorundayım	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
43.	Derslerimle gurur duyarım	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
44.	Gece evden uzakta kalmak zorunda olursam korkarım	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
45.	Gerçekten korktuğun başka bir şey var mı?	EVET		HAYIR	
	Eğer varsa lütfen ne olduğunu buraya yaz.				
	Bu şeylerden ne sıklıkla korkuyorsun?	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman

EK 4- ANNE BABA TUTUM ÖLÇEĞİ

Size, ana babaların çocuklarını hangi yöntemlerle eğittiğini, çocuklarına toplumsal davranışlar kazandırırken nasıl davrandığını ifade eden cümlelerden oluşan bir liste verilmiştir. Sizden istenen, bu cümleleri okuyup bunların annenizin ya da babanızın sizi eğitirken genellikle benimsediği davranışlara ne derecede benzediğini, onların tutumuna ne kadar uyduğunu düşünerek “Hiç Uygun Değil” ibaresinden “Tamamen Uygun” ibaresi arasında beşli dereceleme yaparak maddelerin karşısına seçeneklerden en uygun bulduğunuzu işaretlemenizdir.

A) Hiç uygun değil

B) Pek uygun değil

C) Biraz uygun

D) Çok uygun

E) Tamamen uygun

	Hiç Uygun değil	Pek Uygun Değil	Biraz Uygun	Çok Uygun	Tamamen Uygun
1. Bana her zaman güven duygusu vermiş ve beni sevdiğini hissettirmiştir.					
2. Çok yönlü gelişmem için beni olanakları ölçüsünde desteklemiştir.					
3. Her yaptığım işin olumlu yanlarını değil kusurlarını görmüş ve beni eleştirmiştir.					
4. Her zaman başıma kötü bir şey gelecekmiş gibi beni koruyup kollamaya çalışır.					
5. Aramızdaki ilişki ona içimi açmaya cesaret edemeyeceğim kadar resmidir.					
6. Arkadaşlarımı eve çağdırmama izin verir, geldiklerinde onlara iyi davranırdı.					
7. Elinden geldiği kadar, her konuda benim fikrimi almaya özen gösterir.					
8. Çevremizdeki çocuklarla beni karşılaştırır, onların benden daha iyi olduklarını söylerdi.					
9. Bana hükmetmeye çalışır.					
10. Bugün bile alışverişe çıkacağım zaman, kandırılacağımı düşünerek benimle gelmek ister.					
11. Benden her zaman gücümün üstünde başarı beklemiştir.					
12. Fiziksel ve duygusal olarak kendisine yakın olmak istediğim zaman soğuk ve itici davranırdı.					
13. Sorunlarımı onunla rahatlıkla konuşabilirim.					
14. Neden bazı şeyleri yapma ya da yapmamam gerektiğini bana açıklar.					
15. Birlikte olduğumuz zamanlar ilişkimiz çok arkadaşçadır.					
16. Kendi istediği mesleği seçmem konusunda beni zorlamıştır.					
17. Sevmediğim yemekleri, bana yarayacağı düşüncesi ile zorla yedirirdi.					
18. Sınavlarda hep üstün başarı göstermemi istemiştir.					
19. Kendimi yönetebileceğim yaşlarda bile gittiği her yere beni de götürür, benim evde yalnız kalmamdan kaygılanırdı.					
20. Evde bir konu tartışılırken görüşlerimi söylemem için beni teşvik eder.					
21. Küçük yaşımdan itibaren ders çalışma ve okuma alışkanlığı kazanmam konusunda bana yardımcı olmuştur.					

22. Küçüklüğümde bana yeterince vakit ayırır; parka, sinemaya götürmeyi ihmal etmezdi.					
23. Benim gibi bir evladı olduğu için kendini bahtsız hissettiğini sanıyorum.					
24. Okulda başarılı olmam konusunda beni zorlar, düşük not aldığımda beni cezalandırırdı.					
25. Beni kendi emellerine ulaştırmak için bir araç olarak kullanırdı.					
26. Beni daima yapabileceğimden fazlasını yapmaya zorlamıştır.					
27. Paramı nerelere harcadığımı ayrıntılı bir biçimde denetler.					
28. Her zaman, her işte kusursuz olmam gerektiği inancındadır.					
29. Ona yakınlaşmak istediğimde daima bana sıcak bir şekilde karşılık verir.					
30. Bana önemli ve değerli bir kişi olduğum inancını aşlamıştır.					
31. Cinsellik konusunda karşılaştığım sorunları kendisine anlatmak istediğimde hep ilgisiz kalmıştır.					
32. Benim iyiliğimi istediğini, benim için neyin iyi olduğunu ancak kendisinin bileceğini söyler.					
33. Her zaman nerede olduğumu ve ne yaptığımı merak eder.					
34. İyi bir iş yaptığımda beni övmekten çok daha iyisini yapmam gerektiğini söyler.					
35. Cinsel konularda çok tutucu olduğu için onun yanında bu konulara ilgi gösteremem.					
36. Aile ile ilgili kararlar alınırken benim de fikrimi öğrenmek ister.					
37. Beni olduğum gibi kabul etmiştir.					
38. Başkalarına benden daha çok önem verir ve onlara daha nazik davranır.					
39. Günlük olaylar hakkında anlattıklarımı ilgi ile dinler ve bana açıklayıcı cevaplar verir.					
40. Benimle genellikle sert bir tonda ve emrederek konuşur.					

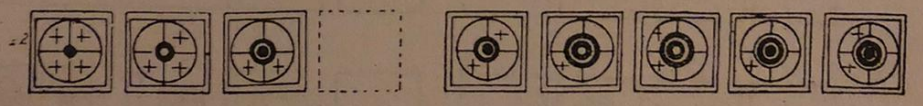
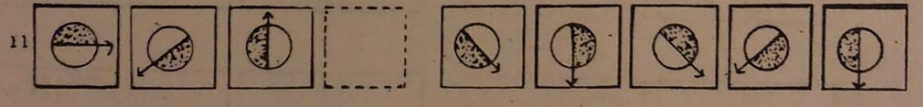
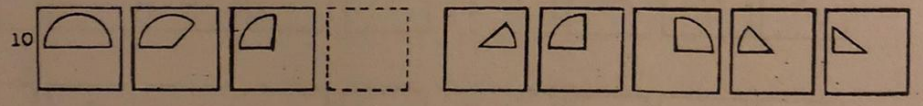
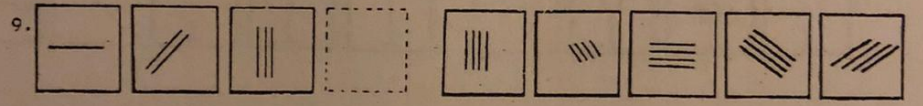
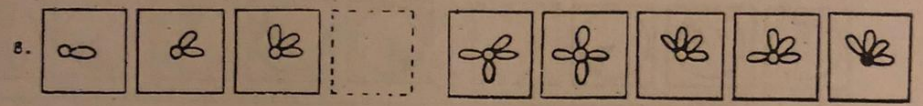
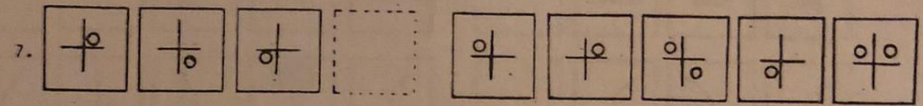
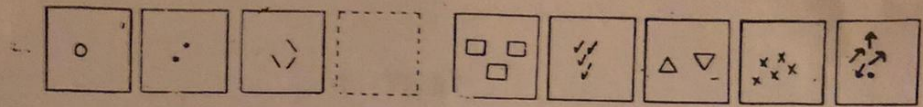
EK 5- CATTELL ZEKA TESTİ

(32-4)

TEST 1

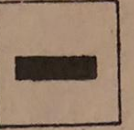

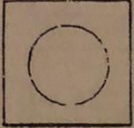

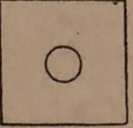
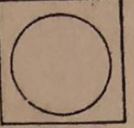
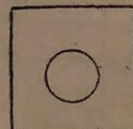
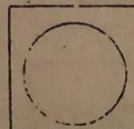
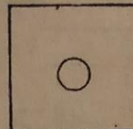
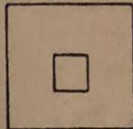
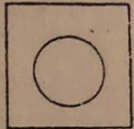
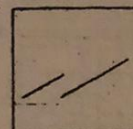
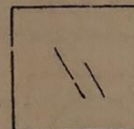
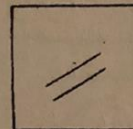
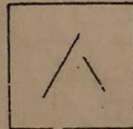

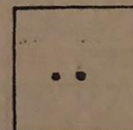
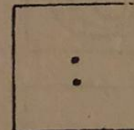
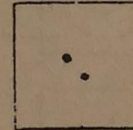
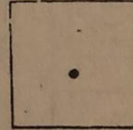
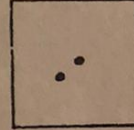
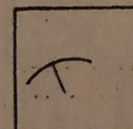
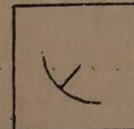
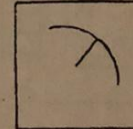
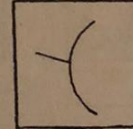
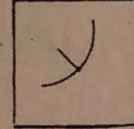
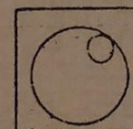
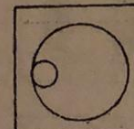
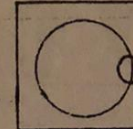
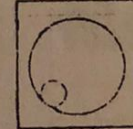
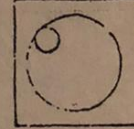
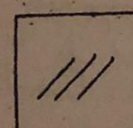
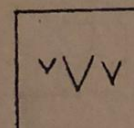
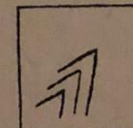

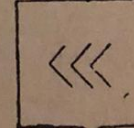
								
								
								
1. 								
2. 								
3. 								
4. 								
5. 								

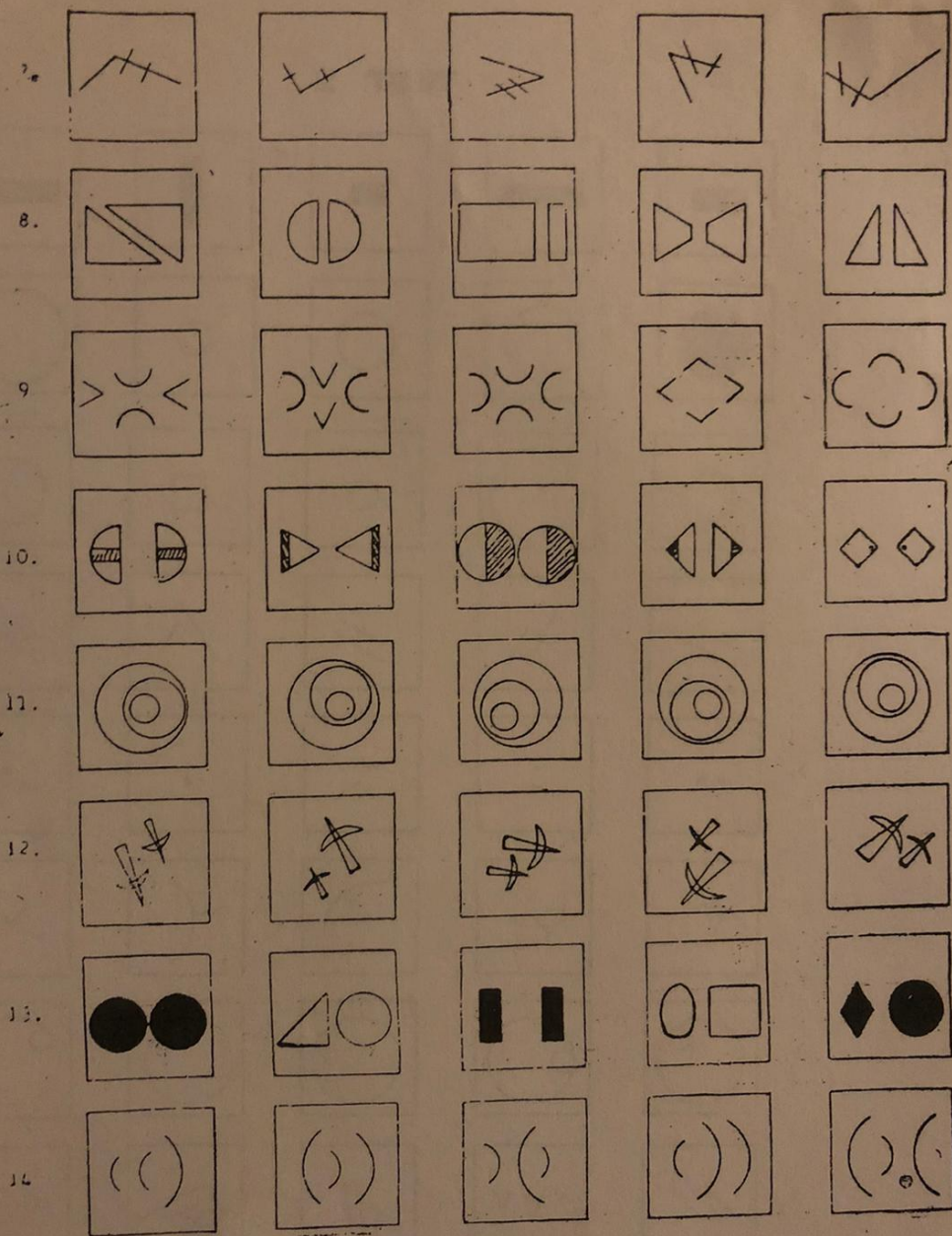

TEST 2

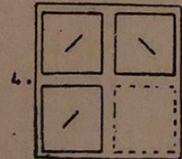
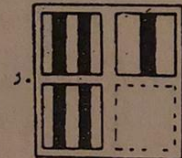
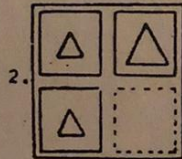
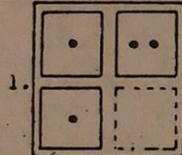
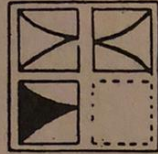
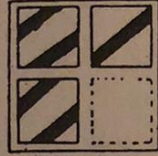
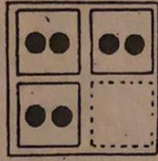
2

					
					
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					

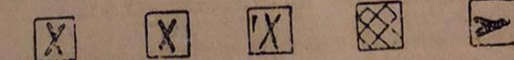
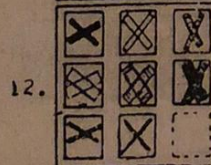
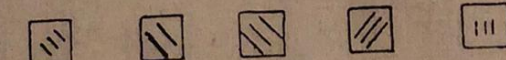
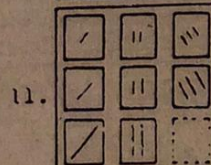
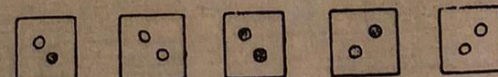
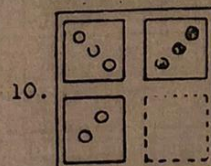
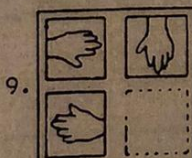
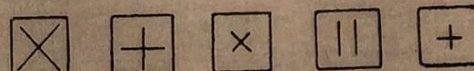
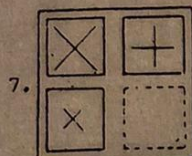
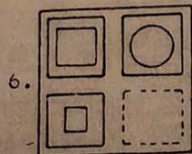
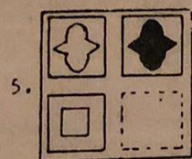

TEST 3

TEST 4

5

1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					

R.B.CATTELL TESTİ

Okulu : .....

Uygulama Tarihi: .....

Sınıfı: .....

Doğum Tarihi : .....

2 A

TEST I

1)	1	2	3	4	5
2)	1	2	3	4	5
3)	1	2	3	4	5
4)	1	2	3	4	5
5)	1	2	3	4	5
6)	1	2	3	4	5
7)	1	2	3	4	5
8)	1	2	3	4	5
9)	1	2	3	4	5
10)	1	2	3	4	5
11)	1	2	3	4	5
12)	1	2	3	4	5

TEST II

1)	1	2	3	4	5
2)	1	2	3	4	5
3)	1	2	3	4	5
4)	1	2	3	4	5
5)	1	2	3	4	5
6)	1	2	3	4	5
7)	1	2	3	4	5
8)	1	2	3	4	5
9)	1	2	3	4	5
10)	1	2	3	4	5
11)	1	2	3	4	5
12)	1	2	3	4	5
13)	1	2	3	4	5
14)	1	2	3	4	5

TEST III

1)	1	2	3	4	5
2)	1	2	3	4	5
3)	1	2	3	4	5
4)	1	2	3	4	5
5)	1	2	3	4	5
6)	1	2	3	4	5
7)	1	2	3	4	5
8)	1	2	3	4	5
9)	1	2	3	4	5
10)	1	2	3	4	5
11)	1	2	3	4	5
12)	1	2	3	4	5

TEST IV

1)	1	2	3	4	5
2)	1	2	3	4	5
3)	1	2	3	4	5
4)	1	2	3	4	5
5)	1	2	3	4	5
6)	1	2	3	4	5
7)	1	2	3	4	5
8)	1	2	3	4	5

TOPLAM PUAN :
KRONOLOJİK YAŞ :
ZEKA YAŞI :
I.Q. :

R.B. CATTELL ZEKÂ TESTİ A ve B FORMLARININ KLASİK I.Q. NORMATLARI

FORM	TOPLAM HAM PUVAN																																							
	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44					
YAŞ																																								
A																																								
B																																								
7½ (7.3-7.8)	43	57	69	79	87	93	101	105	108	109	113	117	123	127	131	136	140	146	152	159	167	176	187																	
8 (7.9-8.2)	40	54	65	74	81	88	95	99	101	103	106	111	115	119	123	128	131	137	143	149	156	165	175																	
8½ (8.3-8.8)	38	51	61	69	76	82	89	93	95	97	100	104	108	112	115	120	124	129	134	140	147	155	165																	
9 (8.9-9.2)	36	48	58	66	72	78	84	87	90	91	94	98	102	106	109	113	117	122	127	131	139	147	156	166																
9½ (9.3-9.8)	34	45	55	62	68	74	80	83	85	87	89	93	97	100	103	107	111	115	120	125	132	139	147	156	167															
10 (9.9-10.2)	32	43	52	59	65	70	76	79	81	82	85	88	92	95	98	102	105	110	114	119	125	131	139	147	150	155	160													
10½ (10.3-10.8)	30	41	50	56	62	67	72	75	77	78	81	84	88	90	93	97	100	104	109	113	118	123	129	136	140	146	149	152	158											
11 (10.9-11.2)	29	39	47	54	59	64	69	72	74	75	77	80	84	86	89	93	96	100	103	107	112	116	120	125	130	135	137	139	144	148	152									
11½ (11.3-11.8)	28	37	45	51	57	61	66	69	70	72	74	77	80	83	85	89	91	95	99	103	107	111	115	119	122	126	127	129	133	137	142	148	154	160						
12 (11.9-12.2)	27	36	43	49	54	58	63	66	68	71	73	76	79	82	85	88	91	95	98	101	105	108	112	116	120	122	125	130	135	140	145	150	155	160						
12½ (12.3-12.8)	26	34	41	47	52	56	61	63	65	66	68	70	74	76	78	82	84	88	91	95	99	103	107	110	114	117	119	121	125	130	136	142	148	152	156	162	168			
13 (12.9-13.2)	25	33	40	45	50	54	58	60	62	63	65	68	71	73	75	78	81	84	88	92	96	100	104	107	110	113	115	117	121	125	132	138	144	150	155	160				
13½ (13.3-13.8)	24	32	39	44	48	52	56	58	60	61	63	65	68	70	72	76	78	81	84	88	93	98	102	105	108	111	112	114	117	121	126	131	137	144	151	156	160			
14 (13.9-14.4)	23	31	37	42	46	50	54	56	58	61	63	66	68	70	73	75	78	81	85	89	94	99	103	106	110	111	113	116	119	123	127	133	139	145	151	156	161			

EK6 - ZEKÂ KAVRAMI

David Wechsler'in zekâ tanımına göre; zeka, kişinin bir bütünlük içerisinde ve belli bir amaç dâhilinde hareket etmesi, mantıklı düşünebilmesi ve çevresine etki edebilme kapasitesidir. Zekâ; insan beyninin bilgiyi alarak süratli ve doğru şekilde analiz etmesi olarak da tanımlanabilir (Pirim, 2006). İdrak, şuurlu, tin gibi ucu açık ve soyut bir kelime olması nedeniyle zekânın evrensel bir tanımı yapılamamıştır (Pirim, 2006).

Bugün kabul gördüğü düşünülen zeka çeşitlemelerine ve bu gruplara dahil olduğu düşünülen ünlü isimlere başlıklar halinde şöyle bir göz atabiliriz.

1. Matematiksel Zekâ (Enstein, Horezmi, S.Hawking)
2. Pratik Zekâ (Nasrettin Hoca, Sadi Şirazi)
3. Edebi ve Linguistik Zekâ (Fuzuli, W.Shakespeare, Yusuf Has Hacib)
4. Şekilci Zekâ (Picasso, L. DaVinci)
5. Müzik Zekâsı (İtri, Mozart, Beethoven)
6. Duygusal Zekâ
7. Bedeni ve Atletik Zekâ (Muhammed Ali, Pele, N. Süleymanoğlu)
8. Evrensel Zekâ (Mevlana, Abraham Lincoln) (Pirim, 2006)

Zekâ testlerinin ortaya çıkışına ise 1904 yılında Fransız Milli Eğitim Bakanlığı'nın Binet ve arkadaşlarından ilköğretim düzeyinde başarısız olma riski taşıyan öğrencileri belirlemek için kullanılabilecek bir araç geliştirmelerini istemesi sebep olmuştur. Bu yönde gösterilmiş çabalar insanın zekâsının ölçülebileceği ve zekâ düzeyinin de IQ puanı olarak tanımlanan bir sayı ile ifade edilebileceği görüşü kabul görmüştür (Saban, 2001). Buna göre ilk önce zekâ doğumla belirlenmiş, sabit, ölçülebilir ve değişmez bir olgu olarak tanımlanmıştır. Sonraki yıllarda çocuklar üzerinde yapılan uzun süreli gözlem sonucunda zekânın sabit olmadığı ortaya konulmuştur. Biyolojik etkenlerle birlikte kültürel etkenlerin de zekâ gelişiminde büyük etkisi vardır (Brualdi, 1996). Zekânın bireyselliğine ilişkin tanımı ise Howard Gardner'ın çoklu zekâ kuramı kapsamında yer almıştır (Demiriz & Ulutaş, 2003; Tuğrul & Duran, 2003).

Renzulli'nin Üç Çember Modeli

Üstün zekalı çocukların yaşamlarını inceleyen Renzulli, öğrencilerde birbirleri ile ilintili olmak üzere genel ve özel yetenek, motivasyon ve sıra dışı düşünme yetenekleri adı altında üç kümeyi ele almaktadır (Akarsu, 2004). Renzulli'ye göre; bir bireyi üstün olarak niteleyebilmek için üç yetenek kümesinden olan motivasyon, genel ve özel yetenek ve sıra dışı düşünme alanlarından her birinden %85, bir alanında ise %98'inden başarılı olmak gerekmektedir (Hallahan & Kauffman, 1978).

Renzulli, genel ve özel yetenek ile; genel yetenekte soyut ve somut düşünme, uzamsal algı ve üst düzey düşünme becerilerini, özel yetenekte ise; sanat, müzik, resim gibi daha özel alanlarda başarıyı, motivasyon becerisi ile üst düzey sebat ve yoğunlaşma, bir alanda derinlemesine ilerleme, sıra dışı düşünme becerisi ile de; bir problem karşısında esnek düşünebilen olaylara farklı açılardan bakabilen, alışılmıştın dışında fikirleri olan ve çözümler üretmekten bahsetmektedir (Davaslıgil, 1991).

Thorndike'in Çok Faktör Kuramı

Thorndike zekânın birbirinden bağımsız faktörlerden oluştuğunu ifade eder. Thorndike, bir problemin çözümünde birçok etkenin önemli olduğunu, bu nedenle tek bir faktöre indirgenmemesi gerektiğini savunur. Buna göre Thorndike zekâyı; düzey, genişlik ve hız terimleri olmak üzere üç alanda tanımlar (Toker, Yıldız, Necati, & Behran, 1968).

Thurstone'un Zihinsel Yetenek kuramı

Thurstone ve çalışma arkadaşları faktör analizi ile yedi farklı zihinsel yetenek kümesinden bahsetmektedir. Bu zihinsel yetenek kümeleri sözel yetenek, sayısal yetenek kelime akıcılığı, görsel yetenek; bellek, algısal hız, tündengelim ve tümevarımsal akıl yürütme şeklindedir (Guilford, 1985).

Dabrowski'nin Aşırı Duyarlılık Alanları

Dabrowski bu kuramı ile bireylerin dışarıdan gelen uyaranlara karşı tepkilerinin farklı olduğunu ileri sürmüştü; bu durumu beş alanda incelemiştir. Bu alanlar: psikomotor alanında aşırı duyarlılık, duyulara bağlı aşırı duyarlılık,

imgeleme (*imaginational*) gücüne yönelik aşırı duyarlılık, zihinsel ve duyuşsal düzeyde aşırı duyarlılıktır (Guilford, 1985). Şöyle sınıflandırılır:

- **Psikomotor Aşırı Duyarlılık**; aşırı hareketli olma hali, asabiyet ve gerilim hali olarak ifade edilebilir.
- **Duyularla İlgili Aşırı Duyarlılık**; edebiyat, şiir, görünüş gibi çeşitli alanlarda aşırıya kaçan ilgi ve yoğunluk durumu ve beş duyu alanının etkin kullanımı olarak ifade edilebilir.
- **Zihinsel Aşırı Duyarlılık Durumu**; aşırı soru sorma, merak, iyi bir gözlem gibi alanların yoğun etki durumudur.
- **Hayal Gücüne Dayalı Aşırı Duyarlılık**; hayal gücünün zenginliği, kurgusal ve sezgisel alanda aşırı yoğunluk durumudur.
- **Duyuşsal Aşırı Duyarlılık**; kişi ve nesnelere bağlanma, duygusal bağ kurma, derin ve yoğun duygular yaşama gibi kavramlarla açıklanabilir (Güzel, 2004).

R.B. Cattell'in Akıcı Zekâ – Kristalize Zekâ Kuramı

Zekânın farklı alanlarını ele alan bu teoride akışkan zekâ ve kristal zekâ olmak üzere iki alandan bahsedilmektedir. Akışkan zekâ ile soyut düşünme kabiliyeti, problem çözme kabiliyeti, olaylar arasında ilişki kurma gibi alt alanlar belirtilebilir. Bu kişiler çoğu zaman olaylar karşısında daha esnek bir şekilde uyum gösterebilmektedirler. Kristal zekâda ise akışkan zekânın tersine eğitim ve hazır olma seviyesi daha önemlidir. Lügat bilgimiz, akademik başarılarımız kristal zekânın önemli sonuçlarındandır. Kristal zekâ, akışkan zekânın aksine süreç içinde gelişim gösterebilir (Gürel & Tat, 2010).

Gardner'ın Çoklu Zekâ Kuramı

Gardner, çoklu zekâ teorisi ile zekânın farklı alanlarından bahseder. Gardner, bahsetmiş olduğu bu zekâ alanlarının kalıtsal, çevresel ve kültürel alt yapıdan bağımsız olmadığını ifade eder. Farklı alanlarda ifade edilen bu alanlar; sözel zekâ, mantıksal zekâ, matematiksel zekâ, görsel – uzamsal zekâ, müzik zekâsı, bedensel zekâ, bireyler arası zekâ, varoluşsal zekâ olarak belirtilmektedir (Saban, 2001).

Spearman'ın Çoklu Faktör Kuramı

Spearman bu kuramı ile zekânın genel olduğunu savunarak bir alanda iyiye diğer tüm alanlarda da iyi olduğunu ileri sürmektedir. Genel zekâ ve G faktöründen bahseden Spearman zekânın biyolojik geçişkenliği üzerinde yoğunlaşmıştır.

Sternberg'in Üçlü Sac Ayağı Kuramı

Geleneksel IQ puanlarının üstün zekâyı açıklamada yetersiz olduğunu ileri süren Sternberg, bunun yerine zekâyı üç başlıkta ele almaktadır. Bunlar; analitik zekâ, sentezci zekâ ve pratik zekâdır. Analitik zekâ; mantıksal düşünme, akıl yürütme, okuduğunu anlama gibi alanları içerirken; sentezci zekâ, sıra dışı düşünmeyi, sorunlarla baş etmeyi ifade etmektedir. Pratik zekâ ile ise sentezci ve analitik zekânın gündelik sorunlara ne kadar çözüm sunduğu anlaşılabilir. Dinamik bir yaklaşım olan bu kuram ile kişilerin, bu zekâ alanlarının farkında olması önemlidir (Akarsu, 2004).

Tannenbaum'un Deniz Yıldızı Modeli

Tannenbaum, üstün zekâlı çocukların tanımlanmasında beş farklı faktörden bahsetmiştir. Bu faktörler genel yetenek olup; kişilerin kabiliyet alanlarını içermektedir. Özel yeteneği olan her çocuğun farklı özel beceri alanları bulunmaktadır ve bunlar erken keşfedilerek yönlendirilmelidir. Zekâyla alakası bulunmayan faktörler; zekâ ve yetenek çoğu zaman tek başına yeterli olmamaktadır. Bu sebeple sebat ve zaman eğitimin önemli öğeleri olarak karşımıza çıkar. Çevresel faktörler; gelişimin önemli payelerinden bir tanesidir. Şans etkeni, Tannenbaum bireyin başarısında şans faktörlerinin de önemli olduğunu savunmaktadır (Tannenbaum, 2003).

Zekâ Testleri

Zekâ, geçmişten günümüze araştırmacılar tarafından önemle ele alınan ve merak edilen bir kavram olmuş, üzerinde sayısız araştırma yapılmıştır. Zekâ kavramı yıllarca değişik anlamlarda açıklandıktan sonra ancak yirminci yüzyılın başlarında günümüzdeki anlamı ile anılmasını sağlayan kişi A. Binet olmuştur. Binet'ten önce de zekâyı niceliksel olarak ölçme çalışmaları yapılmış ve kalıtımsal zekânın ve performans zekânın ayrı tutulmasının gerekliliği konusunda hemfikir olunmuştur (Özgüven, 1999). Buradan yola çıkarak zekânın yıllar içerisinde farklılaşan

tanımlamalarına bakarak zekâ; bazen çeşitli araçların belirlediği soyut bir kavram, bazen ise problem çözme ve çevreye uyum sağlama becerisi olarak ifade edilmiştir (Bümen, 2004).

Niceliksel açıdan zekâ; herhangi bir zekâ ölçümü esnasında ortaya konulan performansın kendi yaş grubundaki diğer bireyler ile kıyaslanması sonucu ortaya çıkan zekâ bölümü olarak ifade edilebilir (Brody, 1999). Sonuç itibarıyla zekâ; zekâyla ilgili olduğu düşünülen birçok nitelik içinden seçilmiş belli uyarıcılara karşı sergilemiş olduğu ölçülebilen tepkilerin bütünüdür (Bümen, 2004). Buradan yola çıkarak, üstün zihinsel potansiyeli olan bir çocuğun takvim yaşından daha yüksek bir zekâ yaşının olduğu sonucuna varılmıştır. William Stern'in geliştirdiği zekâ bölümü (IQ) kavramı ise kişinin zekâ yaşının takvim yaşına bölünüp yüz ile çarpılması sonucu ortaya çıkmaktadır.

$$IQ = \frac{\text{zekâ yaşı}}{\text{takvim yaşı}} * 100$$

Stanford – Binet Zekâ Testi

Zekâ ölçüm çalışmalarında, uzmanların bireylerin kendilerinde has, farklı yeteneklerine olan ilgileri etkili olmuştur. Bu uzmanlardan bir tanesi de Binet'tir. Binet, bu alanda çalışmalarını sürdürürken gündeme gelen bir konu; kişilerarası farklılıklar ile ilgili olan çalışmalarını pratiğe dökmek adına, ona bu imkânı sağlamıştır. Fransa'nın Milli Eğitim Bakanı, eğitime devam eden fakat müfredatı tamamlayamayan, gerisinde kalan öğrencileri ortaya çıkarmak adına birçok eğitimci ve psikoloğu görevlendirmiştir. Bu doğrultuda Binet; 1950'de çocukların zihinsel gelişimini ölçebileceğini öne sürerek ilk zekâ testini hazırlamış oldu. Bundan sonra ise bu test çeşitli değişiklikler göstererek bugün kullandığımız halini aldı (Özgüven, 1999). Stanford – Binet Zekâ Testi; 2 – 18 yaş arasındaki çocukların zihinsel performansını niceliksel verilerle ölçümlenmektedir. Testte ortaya konan başarı, çocuğun potansiyelini göstermektedir. Kişinin kendi yaş ortalamasının yapması gereken basamakları geçemeyenler normal potansiyelin gerisinde, ileri seviyelere çıkanlar ise normalin üzerinde zihinsel kabiliyete sahip olarak kabul edilmektedir (Şemin, 1987).

David Wechsler Zeka Ölçeği (WISC – R Zeka Testi)

Buradan yola çıkarak David Wechsler; bireyin zihinsel performansı ile beraber bütünlüğüne de değinmiştir. Binet ve Terman'ın zekâya etki etmediğini düşündükleri, zihinsel olmayan faktörler Wechsler'de ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği (WISC) 1949 yılında D. Wechsler tarafından geliştirilmiş ve 1974' te yenilenmiş haliyle (WISC – R) kullanılmaya başlanmıştır. WISC – R, 6 ile 16 yaş arası çocukların zihinsel potansiyelini ortaya koymaktadır.

Kaufmann' nın Çocuklar İçin Değerlendirme Bataryası (K – ABC)

Bireysel bir yetenek testi olan Kaufmann Çocukları Değerlendirme Bataryası, 2;5 ile 12;5 yaşları arasındaki çocuklara yönelik olarak hazırlanmıştır. Birçok testten oluşan batarya 1980 yılında yayınlanmıştır. Toplam 16 testten oluşan bataryadaki alt ölçekler toplamda beş puan elde edilecek şekilde oluşturulmuştur. Kaufmann Çocuk Değerlendirme Bataryası, çocukların akademik başarıları hakkında fikir sahibi olmada Stanford Binet ya da Wechsler testleri kadar nitelikli değildi fakat sözel olmayan zihinsel potansiyeli ölçümlemek açısından önemli sonuç veren bir ölçektir (Özgüven, 1999).

Bilişsel Değerlendirme Sistemi (Cognitive Assessment System – CAS)

Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS), PASS (Planlama, Dikkat, Eş Zamanlılık, Ardılık) kuramını referans edinerek, çocukların bilişsel aşamalarını belirlemek amacıyla hazırlanmış bir bataryadır. Uygulama alanı olarak 5 – 17 yaş arasındaki çocuklar ele alınmıştır. Standart ve temel batarya olmak üzere iki formu bulunmaktadır. CAS' in temel bataryasında 8 alt test vardır. Standart batarya ise çocukların bilişsel fonksiyonlarını dört alanda ölçer ve bu dört alanın her biri üç alt testten oluşur. Ölçek puanlarının toplamı sonucunda standart puan elde edilir (Naglieri & Das, 1997).

EPoC (Evaluation Of Potential Creativity) Testi

EpoC Testi, okul çağı çocuklarının (5 – 12 yaş) farklı düşünme kabiliyetlerini ölçümlemek için Taisir Subhi Yamin (2009) tarafından geliştirilmiştir. Bu testte sıradışı düşünme aşamalarının tüm alanlarında etkin olan ıraksal – araştırmacı ve yakınsak birleştirici düşünme süreci değerlendirilir. Toplamda A ve B olmak üzere

iki paralel form kullanılmaktadır. Her bir formda sözel ve grafik olmak üzere iki alan vardır ve bu alanlarda da sekiz alt test bulunmaktadır. Normalüstü sıra dışı düşünme becerisinde bulunan çocukların belirlenmesinde ve yönlendirilmesinde kullanılmak amacıyla geliştirilmiş bir araç olan EpoC Testi, birçok ülkede kullanılmaktadır. Türkiye’de ise sadece TÜZDER (Tüm Üstün Zekâlılar Derneği)’de uygulanmaktadır. Bu alanda uygulanan diğer testler sıradışılığın tek bir alanını ele alırken; EpoC Testi, sıra dışı düşünme kabiliyetine etki eden diğer alanları da göz önünde bulundurarak sözel ve grafik alanında yorum yapabilmesine imkân vermektedir.

Raymond Bernard Cattell Uluslararası Zekâ Testi

Kültürel etkilerden irak ve arındırılmış, uluslararası uygulamaya açık olan bu test R.B. Cattell tarafından geliştirilmiştir. R.B. Cattell Zekâ Testi; 8 – 13 yaşları arasındaki bireylere, ülkemizde de özellikle Rehberlik Araştırma Merkezleri başta olmak üzere birçok kurumda uygulanmaktadır (Özgüven, 1999). Grup halinde uygulanabilen bir kalem – kâğıt testi olan R.B. Cattell, kültürlerden arınmış bir test olarak değerlendirilir.

Raven’ in Standart Progresif Matrisler Testi (RSPMT)

1938’ de Carly Raven tarafından geliştirilen Standart Progresif Matrisler Testi, farklı kültür seviyelerine ve dile sahip olan kişilerin zekâ düzeyini niteliksel olarak ölçer. Kısaca; kültürden arınmış ve uygulanması pratik bir testtir (Tunalı, 2007). Grup ya da bireysel olarak uygulamaya imkân vermektedir. Raven’in Standart Progresif Matrisler Testi (RSPMT); analitik düşünme ve irdeleme, soyutlayabilme, problem çözme gibi kulvarlardaki işlem hızını ölçmeye olanak sunar (Karakaş & Kiriş, 2005). Bazı araştırmalar sonucunda bu testin diğer testlere nazaran analitik zekâyı daha iyi ölçümleyen bir araç olduğu kanısına varılmıştır (Raven & Summers, 1990).

EK7: NORMAL ZEKALİ ÇOCUKLAR İÇİN FREKANSLAR

ANNE BABA TUTUM ÖLÇEĞİ

tutum1

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	hicuygundegil	2	4,3	4,3	4,3
	pekuygundegil	4	8,7	8,7	13,0
	birazuygun	4	8,7	8,7	21,7
	cokuygun	17	37,0	37,0	58,7
	tamamenuygun	19	41,3	41,3	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

tutum2

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	pekuygundegil	8	17,4	17,4	17,4
	birazuygun	12	26,1	26,1	43,5
	cokuygun	12	26,1	26,1	69,6
	tamamenuygun	14	30,4	30,4	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

tutum3

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	hicuygundegil	9	19,6	19,6	19,6
	pekuygundegil	14	30,4	30,4	50,0
	birazuygun	8	17,4	17,4	67,4
	cokuygun	9	19,6	19,6	87,0
	tamamenuygun	6	13,0	13,0	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

tutum4

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	pekuygundegil	8	17,4	17,4	17,4
	birazuygun	15	32,6	32,6	50,0
	cokuygun	16	34,8	34,8	84,8
	tamamenuygun	7	15,2	15,2	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

tutum5

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	hicuygundegil	12	26,1	26,1	26,1
	pekuygundegil	10	21,7	21,7	47,8
	birazuygun	10	21,7	21,7	69,6
	cokuygun	7	15,2	15,2	84,8
	tamamenuygun	7	15,2	15,2	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

tutum6

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	pekuygundegil	2	4,3	4,3
	birazuygun	11	23,9	28,3
	cokuygun	17	37,0	65,2
	tamamenuygun	16	34,8	100,0
	Total	46	100,0	100,0

tutum7

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	3	6,5	6,5
	pekuygundegil	12	26,1	32,6
	birazuygun	10	21,7	54,3
	cokuygun	15	32,6	87,0
	tamamenuygun	6	13,0	100,0
	Total	46	100,0	100,0

tutum8

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	5	10,9	10,9
	pekuygundegil	23	50,0	60,9
	birazuygun	5	10,9	71,7
	cokuygun	8	17,4	89,1
	tamamenuygun	5	10,9	100,0
	Total	46	100,0	100,0

tutum9

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	11	23,9	23,9
	pekuygundegil	6	13,0	37,0
	birazuygun	19	41,3	78,3
	cokuygun	5	10,9	89,1
	tamamenuygun	5	10,9	100,0
	Total	46	100,0	100,0

tutum10

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	12	26,1	26,1
	pekuygundegil	22	47,8	73,9
	birazuygun	2	4,3	78,3
	cokuygun	8	17,4	95,7
	tamamenuygun	2	4,3	100,0
	Total	46	100,0	100,0

tutum11

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	4	8,7	8,7	8,7
	pekuygundegil	13	28,3	28,3	37,0
	birazuygun	17	37,0	37,0	73,9
	cokuygun	4	8,7	8,7	82,6
	tamamenuygun	8	17,4	17,4	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

tutum12

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	24	52,2	52,2	52,2
	pekuygundegil	12	26,1	26,1	78,3
	birazuygun	4	8,7	8,7	87,0
	cokuygun	5	10,9	10,9	97,8
	tamamenuygun	1	2,2	2,2	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

tutum13

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	1	2,2	2,2	2,2
	pekuygundegil	10	21,7	21,7	23,9
	birazuygun	16	34,8	34,8	58,7
	cokuygun	9	19,6	19,6	78,3
	tamamenuygun	10	21,7	21,7	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

tutum14

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	pekuygundegil	10	21,7	21,7	21,7
	birazuygun	11	23,9	23,9	45,7
	cokuygun	12	26,1	26,1	71,7
	tamamenuygun	13	28,3	28,3	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

tutum15

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	3	6,5	6,5	6,5
	pekuygundegil	5	10,9	10,9	17,4
	birazuygun	14	30,4	30,4	47,8
	cokuygun	10	21,7	21,7	69,6
	tamamenuygun	14	30,4	30,4	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

tutum16

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	21	45,7	45,7
	pekuygundegil	11	23,9	69,6
	birazuygun	4	8,7	78,3
	cokuygun	4	8,7	87,0
	tamamenuygun	6	13,0	100,0
	Total	46	100,0	100,0

tutum17

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	3	6,5	6,5
	pekuygundegil	11	23,9	30,4
	birazuygun	18	39,1	69,6
	cokuygun	6	13,0	82,6
	tamamenuygun	8	17,4	100,0
	Total	46	100,0	100,0

tutum18

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	pekuygundegil	7	15,2	15,2
	birazuygun	16	34,8	50,0
	cokuygun	15	32,6	82,6
	tamamenuygun	8	17,4	100,0
	Total	46	100,0	100,0

tutum19

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	6	13,0	13,0
	pekuygundegil	19	41,3	54,3
	birazuygun	7	15,2	69,6
	cokuygun	4	8,7	78,3
	tamamenuygun	10	21,7	100,0
	Total	46	100,0	100,0

tutum20

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	6	13,0	13,0
	pekuygundegil	10	21,7	34,8
	birazuygun	8	17,4	52,2
	cokuygun	18	39,1	91,3
	tamamenuygun	4	8,7	100,0
	Total	46	100,0	100,0

tutum21

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	pekuygundegil	13	28,3	28,3
	birazuygun	4	8,7	37,0
	çokuygun	15	32,6	69,6
	tamamenuygun	14	30,4	100,0
	Total	46	100,0	100,0

tutum22

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	8	17,4	17,4
	pekuygundegil	19	41,3	58,7
	cokuygun	7	15,2	73,9
	tamamenuygun	12	26,1	100,0
	Total	46	100,0	100,0

tutum23

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	29	63,0	63,0
	pekuygundegil	5	10,9	73,9
	birazuygun	4	8,7	82,6
	cokuygun	4	8,7	91,3
	tamamenuygun	4	8,7	100,0
	Total	46	100,0	100,0

tutum24

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	20	43,5	43,5
	pekuygundegil	13	28,3	71,7
	birazuygun	5	10,9	82,6
	cokuygun	7	15,2	97,8
	tamamenuygun	1	2,2	100,0
	Total	46	100,0	100,0

tutum25

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	25	54,3	54,3
	pekuygundegil	5	10,9	65,2
	birazuygun	8	17,4	82,6
	cokuygun	6	13,0	95,7
	tamamenuygun	2	4,3	100,0
	Total	46	100,0	100,0

tutum26

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	15	32,6	32,6
	pekuygundegil	12	26,1	58,7
	birazuygun	10	21,7	80,4
	cokuygun	3	6,5	87,0
	tamamenuygun	6	13,0	100,0
	Total	46	100,0	100,0

tutum27

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	14	30,4	30,4
	pekuygundegil	14	30,4	60,9
	birazuygun	9	19,6	80,4
	cokuygun	6	13,0	93,5
	tamamenuygun	3	6,5	100,0
	Total	46	100,0	100,0

tutum28

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	7	15,2	15,2
	pekuygundegil	25	54,3	69,6
	birazuygun	6	13,0	82,6
	cokuygun	3	6,5	89,1
	tamamenuygun	5	10,9	100,0
	Total	46	100,0	100,0

tutum29

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	3	6,5	6,5
	pekuygundegil	2	4,3	10,9
	birazuygun	10	21,7	32,6
	cokuygun	8	17,4	50,0
	tamamenuygun	23	50,0	100,0
	Total	46	100,0	100,0

tutum30

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	1	2,2	2,2
	pekuygundegil	4	8,7	10,9
	birazuygun	6	13,0	23,9
	cokuygun	18	39,1	63,0
	tamamenuygun	17	37,0	100,0
	Total	46	100,0	100,0

tutum31

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	24	52,2	52,2
	pekuygundegil	3	6,5	58,7
	birazuygun	8	17,4	76,1
	cokuygun	9	19,6	95,7
	tamamenuygun	2	4,3	100,0
	Total	46	100,0	100,0

tutum32

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	4	8,7	8,7
	pekuygundegil	12	26,1	34,8
	birazuygun	13	28,3	63,0
	cokuygun	8	17,4	80,4
	tamamenuygun	9	19,6	100,0
	Total	46	100,0	100,0

tutum33

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	6	13,0	13,0
	pekuygundegil	7	15,2	28,3
	birazuygun	9	19,6	47,8
	cokuygun	11	23,9	71,7
	tamamenuygun	13	28,3	100,0
	Total	46	100,0	100,0

tutum34

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	18	39,1	39,1
	pekuygundegil	7	15,2	54,3
	birazuygun	5	10,9	65,2
	cokuygun	5	10,9	76,1
	tamamenuygun	11	23,9	100,0
	Total	46	100,0	100,0

tutum35

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	14	30,4	30,4
	pekuygundegil	3	6,5	37,0
	birazuygun	14	30,4	67,4
	cokuygun	10	21,7	89,1
	tamamenuygun	5	10,9	100,0
	Total	46	100,0	100,0

tutum36

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	7	15,2	15,2
	pekuygundegil	9	19,6	34,8
	birazuygun	9	19,6	54,3
	cokuygun	15	32,6	87,0
	tamamenuygun	6	13,0	100,0
	Total	46	100,0	100,0

tutum37

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	5	10,9	10,9
	pekuygundegil	6	13,0	23,9
	birazuygun	11	23,9	47,8
	cokuygun	10	21,7	69,6
	tamamenuygun	14	30,4	100,0
	Total	46	100,0	100,0

tutum38

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	20	43,5	43,5
	pekuygundegil	9	19,6	63,0
	birazuygun	4	8,7	71,7
	cokuygun	11	23,9	95,7
	tamamenuygun	2	4,3	100,0
	Total	46	100,0	100,0

tutum39

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	4	8,7	8,7
	pekuygundegil	8	17,4	26,1
	birazuygun	6	13,0	39,1
	cokuygun	12	26,1	65,2
	tamamenuygun	16	34,8	100,0
	Total	46	100,0	100,0

tutum40

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	23	50,0	50,0
	pekuygundegil	5	10,9	60,9
	birazuygun	11	23,9	84,8
	cokuygun	1	2,2	87,0
	tamamenuygun	6	13,0	100,0
	Total	46	100,0	100,0

SPENCE ÇOCUKLAR İÇİN KAYGI ÖLÇEĞİ

kaygi1

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	3	6,5	6,5
	bazen	41	89,1	95,7
	siksik	2	4,3	100,0
	Total	46	100,0	100,0

kaygi2

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	19	41,3	41,3
	bazen	19	41,3	82,6
	siksik	6	13,0	95,7
	herzaman	2	4,3	100,0
	Total	46	100,0	100,0

kaygi3

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	11	23,9	23,9
	bazen	17	37,0	60,9
	siksik	11	23,9	84,8
	herzaman	4	8,7	93,5
	5	3	6,5	100,0
	Total	46	100,0	100,0

kaygi4

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	12	26,1	26,1
	bazen	25	54,3	80,4
	siksik	9	19,6	100,0
	Total	46	100,0	100,0

kaygi5

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	25	54,3	54,3
	bazen	16	34,8	89,1
	siksik	5	10,9	100,0
	Total	46	100,0	100,0

kaygi6

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	6	13,0	13,0
	bazen	22	47,8	60,9
	siksik	9	19,6	80,4
	herzaman	9	19,6	100,0
	Total	46	100,0	100,0

kaygi7

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	22	47,8	47,8
	bazen	15	32,6	80,4
	siksik	6	13,0	93,5
	herzaman	3	6,5	100,0
	Total	46	100,0	100,0

kaygi8

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	12	26,1	26,1
	bazen	25	54,3	80,4
	siksik	9	19,6	100,0
	Total	46	100,0	100,0

kaygi9

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	10	21,7	21,7
	bazen	15	32,6	54,3
	siksik	13	28,3	82,6
	herzaman	6	13,0	95,7
	5	2	4,3	100,0
	Total	46	100,0	100,0

kaygi10

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	4	8,7	8,7
	bazen	17	37,0	45,7
	siksik	14	30,4	76,1
	herzaman	10	21,7	97,8
	5	1	2,2	100,0
	Total	46	100,0	100,0

kaygi11

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	2	4,3	4,3
	bazen	2	4,3	8,7
	siksik	25	54,3	63,0
	herzaman	17	37,0	100,0
	Total	46	100,0	100,0

kaygi12

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	hicbirzaman	6	13,0	13,0	13,0
	bazen	26	56,5	56,5	69,6
	siksik	11	23,9	23,9	93,5
	herzaman	3	6,5	6,5	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

kaygi13

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	hicbirzaman	29	63,0	63,0	63,0
	bazen	16	34,8	34,8	97,8
	siksik	1	2,2	2,2	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

kaygi14

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	hicbirzaman	18	39,1	39,1	39,1
	bazen	19	41,3	41,3	80,4
	siksik	7	15,2	15,2	95,7
	herzaman	2	4,3	4,3	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

kaygi15

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	hicbirzaman	27	58,7	58,7	58,7
	bazen	10	21,7	21,7	80,4
	siksik	8	17,4	17,4	97,8
	herzaman	1	2,2	2,2	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

kaygi16

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	hicbirzaman	32	69,6	69,6	69,6
	bazen	6	13,0	13,0	82,6
	siksik	5	10,9	10,9	93,5
	herzaman	3	6,5	6,5	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

kaygi17

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	2	4,3	4,4	4,4
	siksik	1	2,2	2,2	6,7
	bazen	11	23,9	24,4	31,1
	herzaman	31	67,4	68,9	100,0
	Total	45	97,8	100,0	
Missing	System	1	2,2		
Total		46	100,0		

kaygi18

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	15	32,6	32,6	32,6
	bazen	24	52,2	52,2	84,8
	siksik	5	10,9	10,9	95,7
	herzaman	2	4,3	4,3	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

kaygi19

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	16	34,8	34,8	34,8
	bazen	21	45,7	45,7	80,4
	siksik	6	13,0	13,0	93,5
	herzaman	3	6,5	6,5	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

kaygi20

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	10	21,7	21,7	21,7
	bazen	21	45,7	45,7	67,4
	siksik	10	21,7	21,7	89,1
	herzaman	5	10,9	10,9	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

kaygi21

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	33	71,7	71,7	71,7
	bazen	10	21,7	21,7	93,5
	herzaman	3	6,5	6,5	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

kaygi22

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	9	19,6	19,6	19,6
	bazen	32	69,6	69,6	89,1
	siksik	5	10,9	10,9	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

kaygi23

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	hicbirzaman	8	17,4	17,4	17,4
	bazen	25	54,3	54,3	71,7
	siksik	10	21,7	21,7	93,5
	herzaman	3	6,5	6,5	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

kaygi24

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	hicbirzaman	18	39,1	39,1	39,1
	bazen	19	41,3	41,3	80,4
	siksik	7	15,2	15,2	95,7
	herzaman	2	4,3	4,3	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

kaygi25

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	hicbirzaman	16	34,8	34,8	34,8
	bazen	27	58,7	58,7	93,5
	siksik	1	2,2	2,2	95,7
	herzaman	2	4,3	4,3	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

kaygi26

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	hicbirzaman	1	2,2	2,2	2,2
	bazen	1	2,2	2,2	4,3
	siksik	23	50,0	50,0	54,3
	herzaman	21	45,7	45,7	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

kaygi27

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	hicbirzaman	17	37,0	37,0	37,0
	bazen	18	39,1	39,1	76,1
	siksik	9	19,6	19,6	95,7
	herzaman	2	4,3	4,3	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

kaygi28

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	hicbirzaman	33	71,7	71,7	71,7
	bazen	7	15,2	15,2	87,0
	siksik	6	13,0	13,0	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

kaygi29

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	8	17,4	17,4
	bazen	24	52,2	69,6
	siksik	6	13,0	82,6
	herzaman	8	17,4	100,0
	Total	46	100,0	100,0

kaygi30

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	33	71,7	71,7
	bazen	9	19,6	91,3
	siksik	2	4,3	95,7
	herzaman	2	4,3	100,0
	Total	46	100,0	100,0

kaygi31

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	siksik	30	65,2	65,2
	herzaman	16	34,8	100,0
	Total	46	100,0	100,0

kaygi32

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	24	52,2	52,2
	bazen	19	41,3	93,5
	siksik	3	6,5	100,0
	Total	46	100,0	100,0

kaygi33

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	22	47,8	47,8
	bazen	14	30,4	78,3
	siksik	7	15,2	93,5
	herzaman	3	6,5	100,0
	Total	46	100,0	100,0

kaygi34

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	38	82,6	82,6
	bazen	3	6,5	89,1
	siksik	5	10,9	100,0
	Total	46	100,0	100,0

kaygi35

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	bazen	32	69,6	69,6
	siksik	11	23,9	93,5
	herzaman	3	6,5	100,0
	Total	46	100,0	100,0

kaygi36

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	bazen	39	84,8	84,8
	siksik	7	15,2	100,0
	Total	46	100,0	100,0

kaygi37

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	26	56,5	56,5
	bazen	16	34,8	91,3
	siksik	4	8,7	100,0
	Total	46	100,0	100,0

kaygi38

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	26	56,5	56,5
	herzaman	20	43,5	100,0
	Total	46	100,0	100,0

kaygi39

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	37	80,4	80,4
	bazen	2	4,3	84,8
	siksik	7	15,2	100,0
	Total	46	100,0	100,0

kaygi40

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	bazen	10	21,7	21,7
	siksik	20	43,5	65,2
	herzaman	16	34,8	100,0
	Total	46	100,0	100,0

kaygi41

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	23	50,0	50,0	50,0
	bazen	21	45,7	45,7	95,7
	siksik	2	4,3	4,3	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

kaygi42

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	22	47,8	47,8	47,8
	bazen	16	34,8	34,8	82,6
	siksik	3	6,5	6,5	89,1
	herzaman	5	10,9	10,9	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

kaygi43

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	18	39,1	39,1	39,1
	siksik	6	13,0	13,0	52,2
	herzaman	22	47,8	47,8	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

kaygi44

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	4	8,7	8,7	8,7
	bazen	22	47,8	47,8	56,5
	siksik	14	30,4	30,4	87,0
	herzaman	6	13,0	13,0	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

**EK8: NORMALÜSTÜ ZEKALİ ÇOCUKLAR İÇİN FREKANSLAR
ANNE BABA TUTUM ÖLÇEĞİ**

tutum1

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid pekuygundegil	3	16,7	16,7	16,7
Valid birazuygun	2	11,1	11,1	27,8
Valid cokuygun	3	16,7	16,7	44,4
Valid tamamenuygun	10	55,6	55,6	100,0
Total	18	100,0	100,0	

tutum2

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid birazuygun	7	38,9	38,9	38,9
Valid cokuygun	3	16,7	16,7	55,6
Valid tamamenuygun	8	44,4	44,4	100,0
Total	18	100,0	100,0	

tutum3

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid hicuygundegil	4	22,2	22,2	22,2
Valid pekuygundegil	3	16,7	16,7	38,9
Valid birazuygun	4	22,2	22,2	61,1
Valid cokuygun	4	22,2	22,2	83,3
Valid tamamenuygun	3	16,7	16,7	100,0
Total	18	100,0	100,0	

tutum4

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid pekuygundegil	5	27,8	27,8	27,8
Valid birazuygun	6	33,3	33,3	61,1
Valid cokuygun	2	11,1	11,1	72,2
Valid tamamenuygun	5	27,8	27,8	100,0
Total	18	100,0	100,0	

tutum5

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid hicuygundegil	6	33,3	33,3	33,3
Valid pekuygundegil	4	22,2	22,2	55,6
Valid birazuygun	3	16,7	16,7	72,2
Valid cokuygun	3	16,7	16,7	88,9
Valid tamamenuygun	2	11,1	11,1	100,0
Total	18	100,0	100,0	

tutum6

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	pekuygundegil	1	5,6	5,6
	birazuygun	3	16,7	22,2
	cokuygun	5	27,8	50,0
	tamamenuygun	9	50,0	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum7

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	1	5,6	5,6
	pekuygundegil	2	11,1	16,7
	birazuygun	3	16,7	33,3
	cokuygun	5	27,8	61,1
	tamamenuygun	7	38,9	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum8

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	6	33,3	33,3
	pekuygundegil	6	33,3	66,7
	birazuygun	1	5,6	72,2
	cokuygun	3	16,7	88,9
	tamamenuygun	2	11,1	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum9

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	6	33,3	33,3
	pekuygundegil	4	22,2	55,6
	birazuygun	5	27,8	83,3
	tamamenuygun	3	16,7	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum10

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	6	33,3	33,3
	pekuygundegil	8	44,4	77,8
	cokuygun	3	16,7	94,4
	tamamenuygun	1	5,6	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum11

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	1	5,6	5,6
	pekuygundegil	3	16,7	22,2
	birazuygun	7	38,9	61,1
	cokuygun	1	5,6	66,7
	tamamenuygun	6	33,3	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum12

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	11	61,1	61,1
	pekuygundegil	2	11,1	72,2
	birazuygun	2	11,1	83,3
	cokuygun	2	11,1	94,4
	tamamenuygun	1	5,6	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum13

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	1	5,6	5,6
	pekuygundegil	2	11,1	16,7
	birazuygun	5	27,8	44,4
	cokuygun	5	27,8	72,2
	tamamenuygun	5	27,8	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum14

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	pekuygundegil	3	16,7	16,7
	birazuygun	4	22,2	38,9
	cokuygun	9	50,0	88,9
	tamamenuygun	2	11,1	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum15

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	3	16,7	16,7
	pekuygundegil	2	11,1	27,8
	birazuygun	2	11,1	38,9
	cokuygun	5	27,8	66,7
	tamamenuygun	6	33,3	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum16

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	7	38,9	38,9
	pekuygundegil	4	22,2	61,1
	birazuygun	1	5,6	66,7
	cokuygun	2	11,1	77,8
	tamamenuygun	4	22,2	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum17

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	3	16,7	16,7
	pekuygundegil	3	16,7	33,3
	birazuygun	3	16,7	50,0
	cokuygun	6	33,3	83,3
	tamamenuygun	3	16,7	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum18

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	pekuygundegil	1	5,6	5,6
	birazuygun	4	22,2	27,8
	cokuygun	7	38,9	66,7
	tamamenuygun	6	33,3	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum19

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	5	27,8	27,8
	pekuygundegil	8	44,4	72,2
	birazuygun	1	5,6	77,8
	tamamenuygun	4	22,2	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum20

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	4	22,2	22,2
	pekuygundegil	3	16,7	38,9
	birazuygun	4	22,2	61,1
	cokuygun	6	33,3	94,4
	tamamenuygun	1	5,6	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum21

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	pekuygundegil	4	22,2	22,2
	birazuygun	1	5,6	27,8
	çokuygun	8	44,4	72,2
	tamamenuygun	5	27,8	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum22

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	5	27,8	27,8
	pekuygundegil	5	27,8	55,6
	cokuygun	1	5,6	61,1
	tamamenuygun	7	38,9	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum23

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	13	72,2	72,2
	pekuygundegil	1	5,6	77,8
	birazuygun	2	11,1	88,9
	cokuygun	1	5,6	94,4
	tamamenuygun	1	5,6	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum24

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	10	55,6	55,6
	pekuygundegil	5	27,8	83,3
	cokuygun	2	11,1	94,4
	tamamenuygun	1	5,6	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum25

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	10	55,6	55,6
	pekuygundegil	4	22,2	77,8
	birazuygun	1	5,6	83,3
	cokuygun	1	5,6	88,9
	tamamenuygun	2	11,1	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum26

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	3	16,7	16,7
	pekuygundegil	6	33,3	50,0
	birazuygun	2	11,1	61,1
	cokuygun	3	16,7	77,8
	tamamenuygun	4	22,2	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum27

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	5	27,8	27,8
	pekuygundegil	3	16,7	44,4
	birazuygun	3	16,7	61,1
	cokuygun	4	22,2	83,3
	tamamenuygun	3	16,7	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum28

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	2	11,1	11,1
	pekuygundegil	6	33,3	44,4
	birazuygun	6	33,3	77,8
	cokuygun	1	5,6	83,3
	tamamenuygun	3	16,7	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum29

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	1	5,6	5,6
	pekuygundegil	2	11,1	16,7
	birazuygun	2	11,1	27,8
	cokuygun	3	16,7	44,4
	tamamenuygun	10	55,6	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum30

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	pekuygundegil	4	22,2	22,2
	cokuygun	4	22,2	44,4
	tamamenuygun	10	55,6	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum31

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	12	66,7	66,7
	pekuygundegil	3	16,7	83,3
	birazuygun	2	11,1	94,4
	tamamenuygun	1	5,6	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum32

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	1	5,6	5,6
	pekuygundegil	5	27,8	33,3
	birazuygun	6	33,3	66,7
	cokuygun	1	5,6	72,2
	tamamenuygun	5	27,8	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum33

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	2	11,1	11,1
	pekuygundegil	3	16,7	27,8
	birazuygun	7	38,9	66,7
	cokuygun	1	5,6	72,2
	tamamenuygun	5	27,8	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum34

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	4	22,2	22,2
	pekuygundegil	4	22,2	44,4
	birazuygun	1	5,6	50,0
	cokuygun	2	11,1	61,1
	tamamenuygun	7	38,9	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum35

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	6	33,3	33,3
	pekuygundegil	3	16,7	50,0
	birazuygun	4	22,2	72,2
	cokuygun	3	16,7	88,9
	tamamenuygun	2	11,1	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum36

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	6	33,3	33,3
	pekuygundegil	1	5,6	38,9
	birazuygun	2	11,1	50,0
	cokuygun	4	22,2	72,2
	tamamenuygun	5	27,8	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum37

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	2	11,1	11,1
	pekuygundegil	2	11,1	22,2
	birazuygun	2	11,1	33,3
	cokuygun	6	33,3	66,7
	tamamenuygun	6	33,3	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum38

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	9	50,0	50,0
	pekuygundegil	1	5,6	55,6
	birazuygun	3	16,7	72,2
	cokuygun	3	16,7	88,9
	tamamenuygun	2	11,1	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum39

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	3	16,7	16,7
	pekuygundegil	2	11,1	27,8
	birazuygun	3	16,7	44,4
	cokuygun	4	22,2	66,7
	tamamenuygun	6	33,3	100,0
	Total	18	100,0	100,0

tutum40

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicuygundegil	8	44,4	44,4
	pekuygundegil	3	16,7	61,1
	birazuygun	3	16,7	77,8
	cokuygun	1	5,6	83,3
	tamamenuygun	3	16,7	100,0
	Total	18	100,0	100,0

SPENCE ÇOCUKLAR İÇİN KAYGI ÖLÇEĞİ

kaygi1

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid bazen	18	100,0	100,0	100,0

kaygi2

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid hicbirzaman	5	27,8	27,8	27,8
Valid bazen	9	50,0	50,0	77,8
Valid siksik	4	22,2	22,2	100,0
Total	18	100,0	100,0	

kaygi3

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid hicbirzaman	5	27,8	27,8	27,8
Valid bazen	7	38,9	38,9	66,7
Valid siksik	5	27,8	27,8	94,4
Valid herzaman	1	5,6	5,6	100,0
Total	18	100,0	100,0	

kaygi4

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid hicbirzaman	3	16,7	16,7	16,7
Valid bazen	14	77,8	77,8	94,4
Valid siksik	1	5,6	5,6	100,0
Total	18	100,0	100,0	

kaygi5

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid hicbirzaman	13	72,2	72,2	72,2
Valid bazen	5	27,8	27,8	100,0
Total	18	100,0	100,0	

kaygi6

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid hicbirzaman	4	22,2	22,2	22,2
Valid bazen	8	44,4	44,4	66,7
Valid siksik	3	16,7	16,7	83,3
Valid herzaman	3	16,7	16,7	100,0
Total	18	100,0	100,0	

kaygi7

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	11	61,1	61,1
	bazen	4	22,2	83,3
	siksik	3	16,7	100,0
	Total	18	100,0	100,0

kaygi8

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	4	22,2	22,2
	bazen	10	55,6	77,8
	siksik	3	16,7	94,4
	herzaman	1	5,6	100,0
	Total	18	100,0	100,0

kaygi9

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	3	16,7	16,7
	bazen	3	16,7	33,3
	siksik	7	38,9	72,2
	herzaman	3	16,7	88,9
	5	2	11,1	100,0
	Total	18	100,0	100,0

kaygi10

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	bazen	8	44,4	44,4
	siksik	7	38,9	83,3
	herzaman	2	11,1	94,4
	5	1	5,6	100,0
	Total	18	100,0	100,0

kaygi11

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	bazen	1	5,6	5,6
	siksik	7	38,9	44,4
	herzaman	10	55,6	100,0
	Total	18	100,0	100,0

kaygi12

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	hicbirzaman	1	5,6	5,6	5,6
	bazen	9	50,0	50,0	55,6
	siksik	3	16,7	16,7	72,2
	herzaman	4	22,2	22,2	94,4
	5	1	5,6	5,6	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi13

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	hicbirzaman	16	88,9	88,9	88,9
	bazen	2	11,1	11,1	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi14

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	hicbirzaman	5	27,8	27,8	27,8
	bazen	10	55,6	55,6	83,3
	siksik	2	11,1	11,1	94,4
	herzaman	1	5,6	5,6	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi15

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	hicbirzaman	12	66,7	66,7	66,7
	bazen	3	16,7	16,7	83,3
	siksik	2	11,1	11,1	94,4
	herzaman	1	5,6	5,6	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi16

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	hicbirzaman	14	77,8	77,8	77,8
	bazen	2	11,1	11,1	88,9
	siksik	2	11,1	11,1	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi17

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	bazen	5	27,8	29,4	29,4
	herzaman	12	66,7	70,6	100,0
	Total	17	94,4	100,0	
Missing	System	1	5,6		
Total	18	100,0			

kaygi18

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	5	27,8	27,8	27,8
	bazen	9	50,0	50,0	77,8
	siksik	1	5,6	5,6	83,3
	herzaman	3	16,7	16,7	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi19

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	7	38,9	38,9	38,9
	bazen	7	38,9	38,9	77,8
	siksik	3	16,7	16,7	94,4
	herzaman	1	5,6	5,6	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi20

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	3	16,7	16,7	16,7
	bazen	11	61,1	61,1	77,8
	siksik	3	16,7	16,7	94,4
	herzaman	1	5,6	5,6	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi21

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	15	83,3	83,3	83,3
	bazen	3	16,7	16,7	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi22

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	3	16,7	16,7	16,7
	bazen	14	77,8	77,8	94,4
	siksik	1	5,6	5,6	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi23

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	5	27,8	27,8	27,8
	bazen	9	50,0	50,0	77,8
	siksik	3	16,7	16,7	94,4
	herzaman	1	5,6	5,6	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi24

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	7	38,9	38,9	38,9
	bazen	4	22,2	22,2	61,1
	siksik	7	38,9	38,9	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi25

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	8	44,4	44,4	44,4
	bazen	8	44,4	44,4	88,9
	siksik	1	5,6	5,6	94,4
	herzaman	1	5,6	5,6	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi26

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	siksik	6	33,3	33,3	33,3
	herzaman	12	66,7	66,7	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi27

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	6	33,3	33,3	33,3
	bazen	7	38,9	38,9	72,2
	siksik	2	11,1	11,1	83,3
	herzaman	3	16,7	16,7	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi28

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	12	66,7	66,7	66,7
	bazen	5	27,8	27,8	94,4
	siksik	1	5,6	5,6	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi29

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	3	16,7	16,7	16,7
	bazen	9	50,0	50,0	66,7
	siksik	4	22,2	22,2	88,9
	herzaman	2	11,1	11,1	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi30

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	11	61,1	61,1	61,1
	bazen	7	38,9	38,9	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi31

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	bazen	1	5,6	5,6	5,6
	siksik	5	27,8	27,8	33,3
	herzaman	12	66,7	66,7	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi32

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	10	55,6	55,6	55,6
	bazen	7	38,9	38,9	94,4
	siksik	1	5,6	5,6	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi33

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	4	22,2	22,2	22,2
	bazen	9	50,0	50,0	72,2
	siksik	3	16,7	16,7	88,9
	herzaman	2	11,1	11,1	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi34

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	12	66,7	66,7	66,7
	bazen	5	27,8	27,8	94,4
	siksik	1	5,6	5,6	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi35

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	bazen	13	72,2	72,2	72,2
	siksik	4	22,2	22,2	94,4
	herzaman	1	5,6	5,6	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi36

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	1	5,6	5,6	5,6
	bazen	14	77,8	77,8	83,3
	siksik	3	16,7	16,7	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi37

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	11	61,1	61,1	61,1
	bazen	5	27,8	27,8	88,9
	siksik	2	11,1	11,1	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi38

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	12	66,7	66,7	66,7
	herzaman	6	33,3	33,3	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi39

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	14	77,8	77,8	77,8
	bazen	1	5,6	5,6	83,3
	siksik	3	16,7	16,7	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi40

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	bazen	4	22,2	22,2	22,2
	siksik	4	22,2	22,2	44,4
	herzaman	10	55,6	55,6	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi41

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hicbirzaman	10	55,6	55,6	55,6
	bazen	8	44,4	44,4	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi42

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	hicbirzaman	7	38,9	38,9	38,9
	bazen	8	44,4	44,4	83,3
	siksik	1	5,6	5,6	88,9
	herzaman	2	11,1	11,1	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi43

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	hicbirzaman	4	22,2	22,2	22,2
	siksik	5	27,8	27,8	50,0
	herzaman	9	50,0	50,0	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

kaygi44

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	hicbirzaman	4	22,2	22,2	22,2
	bazen	8	44,4	44,4	66,7
	siksik	5	27,8	27,8	94,4
	herzaman	1	5,6	5,6	100,0
	Total	18	100,0	100,0	

ÖZGEÇMİŞ

- 1976 yılında Ankara’da doğdum.
- İlk, orta, lise ve üniversite öğrenimini Ankara’da tamamladım.
- Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü’nden mezun oldum.
- Vatan grubu bünyesindeki “Gülümse” dergisinde editör olarak görev aldım.
- Bahçeşehir Üniversitesi Psikoloji Bölümü’nü bitirdim.
- Aile Danışmanlığı eğitimini tamamlayarak bu konuda da uzmanlığını aldım.
- 2019 Ağustos ayında “Kalbimin Kendine Göre Nedenleri Vardı” isimli ilk kitabım yayınlandı.
- Evli ve bir erkek çocuk annesiyim.